

52542
3F1 1719
2005 FEBR 16.
ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVI.
Fasc. 12.



KARSAI KRISZTINA

Az európai elfogatóparancs és az
átadási eljárás

SZEGED
2004

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVI.

Fasc. 12.

KARSAI KRISZTINA

**Az európai elfogatóparancs és az
átadási eljárás**

SZEGED
2004

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS, LÁSZLÓ BODNÁR,
JÓZSEF HAJDÚ, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA,
JÁNOS MARTONYI, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ, LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL, BODNÁR LÁSZLÓ,
HAJDÚ JÓZSEF, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, NAGY FERENC, PACZOLAY PÉTER,
POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324–6523 Acta Univ.
ISSN 0563–0606 Acta Jur.

I. Bevezetés

2002. június 13-án az Európai Unió Bel- és Igazságügyi Tanácsa elfogadta az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló kerethatározatát (2002/584/BI). Az átadási eljárás az uniós tagállamok bünygi együttműködésének egyik domináns jogintézményét, a kiadatást váltja fel: ezért a kerethatározat jelentősége rendkívülinek mondható.

Az Európai Unió harmadik pillére az utóbbi években soha nem látott lendülettel olyan fejlődésnek indult, amelynek révén a legdinamikusabb integrációs területté lépett elő. A korábbi évtizedekre a büntetőjogi integrációban a tagállamok passzivitása és ellenállása volt a leginkább jellemző, azonban az Amszterdami Szerződés hatálybalépése, s ezzel „a szabadság, a biztonság és az igazságosság térségét” megvalósító intézkedések megkezdése a bel- és igazságügyi együttműködés határozott evolúcióját jelenti. Fontos tendencia, hogy az állampolgárok – egységes piac működése szempontjából fontos – zavartalan mozgása a közösségen belül, illetve a közbiztonság erősítésének igénye, a szervezett bűnözés és a terrorizmus határokon átnyúló jellege egyaránt a kérdés közösségi szintű kezelése felé tereli a tagországokat. Különösen igaz ez az Európai Alkotmány elfogadását követően, az abban foglalt hatásköri átrendeződésekre figyelemmel.

Az Amszterdami Szerződés célkitűzéseinek megvalósítására komoly hatással volt az USA-t 2001. szeptember 11-én ért terrortámadás, mivel ezt követően a terrorizmus elleni hatékonyabb harc nagyobb összefogásra sarkallta az államokat Európában is, amit a 2001. szeptember 21-én ülésezett Európai Tanács egyben az Unió kiemelt prioritásává is tett. Nem lehet vitatni, hogy a terrortámadás és annak következményei az uniós jogalkotást is befolyásolták, s ennek következménye volt az európai elfogatóparancsról és az átadási eljárásról szóló kerethatározat gyors elfogadása. Jóllehet már az 1999-es tamperei csúcson sikraszálltak a más tagállam bírósági határozatainak mielőbbi kölcsönös elismerése mellett, ami a hagyományos kiadatás elvi alapjait is meghaladottá teszi, az akkor elfogadott dokumentum a tagállamokat ösztökélte, hogy *egymás közötti viszonyaikban* törekedjenek a kiadatási eljárás egyszerűsítésére, a kötött formások lazítására. Az átadási eljárást célzó bizottsági javaslat a tragikus események hatására került a figyelem középpontjába¹ (2001. november 21-én jelent

¹ Jelentős szerepe volt Spanyolországnak az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás új rendszerének kidolgozásában, mivel még mindezen eseményeket megelőzően Spanyolország több tagállammal kötött hasonló tartalmú kétoldalú szerződéseket a kiadások megkönnyítésére, s

meg a hivatalos lapban), amit aztán a következő év júniusában el is fogadott a Belügyi Tanács. A gyors elfogadás egyben a teljes konszenzust és a tagállamok maximális eltökéltségét tükrözte, de ennek fénye az elfogadás óta eltelt időben némileg megfakult. Egyes tagállamok ugyanis mind a mai napig nem léptették hatályba a kerethatározatot átültető belső normát, ezért vonatkozásukban nem is alkalmazható az európai elfogatóparancs.

A kerethatározatot új jogi eszközként az Amszterdami Szerződés vezette be, ennek értelmében a Tanács – bármely tagállam vagy a Bizottság kezdeményezésére – egyhangúsággal kerethatározatokat fogadhat el a tagállamok törvényeinek és rendeleteinek közelítése céljából.² A kerethatározatok az elérendő eredmény tekintetében kötelezik a tagállamokat és nincs közvetlen hatályuk. A kerethatározatban foglalt cél megvalósítása tehát a tagállam számára kötelező, de a megjelölt cél végrehajtási formájának és eszközének megválasztása, azaz a jogi keret kitöltése, a tagállamok joga és kötelezettsége. Az alapszerződés nem tartalmaz arra nézve konkrét rendelkezést, hogy milyen jogkövetkezménnyel jár, ha az egyik tagállam egyáltalán nem vagy nem megfelelően tesz eleget valamely kerethatározatban előírtaknak, így „csupán” az uniós szerződés megszegése miatt, azaz amiatt, hogy a tagállam a számára kötelezően előírt normát nem követi, lehet vele szemben fellépni.

A kerethatározat *szabályozási módszerét* tekintve eltér a korábbiaktól, fogalmazási pontossága újszerű, és a kötelezettségeket legtöbb cikkben konkrét módon határozza meg. A „minden tagállam megteszi a szükséges intézkedést annak érdekében” formula helyett jobbra olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek tényleges címzettje és a benne rejlő jogok és kötelezettségek tartalma egyértelműen definiált. Úgy is mondhatnánk, hogy egyes cikkek alkalmasak lennének a „self-executing” hatás kifejtésére, ha a közvetlen hatályt az uniós szerződés nem zárna ki expressis verbis. Így például az átadási eljárás alá vont/elfogatóparanccsal érintett személy javára közvetlen jogok is levezethetők lennének csak a szöveg alapján. A konkrét megfogalmazás segítheti a belső jogalkotást, azonban ezzel egyben a jogalkotói szabadság is relativizálódik: hiába nem kötelező a szöveget pontosan átvenni, mégiscsak azt sugallja az ilyen szövegezés, hogy ez a legmegfelelőbb tartalom. A kerethatározat ezzel kézenfogja a jogalkotót s gyengéden, az általa mutatott úton vezeti az egyébként kötelező célkitűzés felé.

Meg kell említeni azonban, hogy nem kizárt az ún. *közvetett hatály* érvényesülése kerethatározatok esetében sem,³ ami azt jelenti, hogy a belső jogot

ezek a dokumentumok később érdemben is alapul szolgáltak a kerethatározat meghozatalára irányuló spanyol kezdeményezésnek.

² Részletesen lásd pl. KARSAI KRISZTINA – NAGY FERENC: A kerethatározat. Az európai büntetőjog új kihívásai és a magyar büntető jogalkotás. *Büntetőjogi Kodifikáció*, 2003/1-2. 3–28. p.

³ Az irányelvek ilyen tulajdonsága a közösségi jogi irodalomban ma már nem vitatott.

közösségűen kell értelmezni,⁴ így kétség esetén a belső norma szövegét a kerethatározattal együtt kell értelmezni, s ellentmondás esetén, amennyiben az az eredmény elérését, illetve a célkitűzés megvalósítását is akadályozza, az uniós előírásnak megfelelő értelmet kell adni a belső jogszabálynak.

Szükséges néhány szót ejteni még az *Európai Bíróság* kerethatározatokkal kapcsolatos általános hatásköréről is. Az Európai Bíróság hatáskörrel rendelkezik az uniós szerződés alapján a kerethatározatok érvényességére és értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatására és a kerethatározatok jogszerűségének felülvizsgálatára, amelyet valamely tagállam vagy a Bizottság nyújt be hatáskör hiánya, lényeges eljárási követelmény megsértése, az uniós szerződés vagy annak alkalmazására vonatkozó bármely jogi rendelkezés megsértése, illetve hatáskörrel való visszaélés miatt. Hatásköre van továbbá a tagállamok közötti olyan vita eldöntésére, amely a kerethatározat értelmezésére vagy alkalmazására vonatkozik, amennyiben azt a Tanács, valamely tagja általi betérjesztést követő hat hónapon belül nem tudja eldönteni. Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárási hatásköre azonban a harmadik pillérben nem automatikus, a tagállamok alávetési nyilatkozattal ismerhetik el azt a hatáskört [35. cikk (2)–(4) bek.], Franciaország, Írország, Dánia és Nagy-Britannia nem tettek ilyen nyilatkozatot.

2. Alapelvek

Az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló kerethatározat fontosságát és célkitűzéseit tekintve a legmeghatározóbb jelentőségű az eddig kibocsátott ilyen normák közül. Olyan szabályozási reformot tartalmaz, amely hosszabb távon átalakítja az uniós tagállamok közötti kiadatási rendszert, teljesen új alapelvekre és jogi alapokra⁵ helyezve azt. A kerethatározatban szabályozott átadási rendszer szakít a kiadatási eljárás kormányközi-diplomáciai természetével, a helyette bevezetett európai elfogatóparancs rendszere az erre hatáskörrel rendelkező igazságügyi hatóságokhoz telepíti a döntéshozatalt. Ezáltal a jelenlegi kiadatási jogforrások (Európa Tanácsi egyezmények, kétoldalú megállapodások, uniós zárt egyezmények⁶ stb.) közötti átfedé-

⁴ Hasonlóan lásd pl. ZEDER, FRITZ: Der Rahmenbeschluß als Instrument der EU-Angleichung im Strafrecht am Beispiel des Rahmenbeschlusses gegen Geldfälschung. *Österreichische Juristenzeitung*, 2001/3 82.p.

⁵ A régi tagállamok között 2004. január 1-jével, az új tagállamokkal kibővített Unióban pedig 2004. május 1-jével főszabály szerint nem alkalmazható az Európa Tanács égisze alatt kötött 1957. évi kiadatási egyezmény, az 1978. évi terrorizmusellenes egyezmény, illetve az 1989. évi, a kiadatás egyszerűsítéséről szóló megállapodás.

⁶ Lásd erről kimerítően M. NYITRAI PÉTER: *Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában*. KJK-Kerszöv. Budapest, 2002.

seket felszámolják, s megszűnik az európai uniós kiadatási kapcsolatrendszer komplexitása és sokszor lassú folyamata.

Az európai elfogatóparancs és az azt követő átadási eljárás új mechanizmusa a tagállamok közötti nagyfokú, kölcsönös bizalmon, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartásán alapul. Nem érinti ugyanakkor a kiadatási eljárást és a kiadatás feltételrendszerének egyszerűsítését szolgáló még kedvezőbb rendelkezéseket az egyes tagállamok között, illetve a tagállamoknak a kerethatározat hatálybalépését követően is lehetőségük van a kerethatározat rendelkezéseinek kiegészítésére és még hatékonyabbá tételére irányuló két- vagy többoldalú megállapodásokat kötni.

Alapelv a büntetőügyben hozott határozatok *kölcsönös elismerése*: ha egy tagállam ügyészi vagy bírói szerve büntetés-végrehajtás vagy büntetőeljárás lefolytatása céljából kikér egy terheltet, a határozatot érvényesnek kell elismerni, és automatikusan az egész Unió területén végrehajtandónak kell tekinteni. A kölcsönös elismerés elve alkalmazásának szükségszerű következménye, hogy a hagyományos kiadatási feltételek, így az absztrakt kettős inkrimináció⁷ és a specialitás elve meggyengültek s ezért főszabályként kiiktatásra is kerültek. A kölcsönös elismerés elvének alkalmazása hosszabb távon elvezethet a szabadság, biztonság és igazságosság övezetének azon célkitűzéséhez, amely szerint a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok szabad mozgásán alapuló rendszert kell létrehozni.

A *kettős inkrimináció jelentőségének csökkenése* egyben megoldást jelent a kezdetektől jelen levő elvi problémára is, amely abban ragadható meg, hogy a kettős inkrimináció „rendszeridegen” még a kiadatás hagyományos keretein belül is, mivel a kiadatási eljárás nem a megkeresett állam saját eljárása, hanem a külföldi állam bűnüldözésének elősegítése, amiből pedig az következik, hogy a kiadatás engedélyezése nem függhetne a cselekmény megkeresett állambeli büntetendőségétől.⁸

Igen radikális újdonságnak tekinthető a keresett személy átadását vagy annak megtagadását kimondó döntés *igazságügyi hatósághoz* való telepítése. Az európai elfogatóparancs végrehajthatóságáról és az érintett személy átadásáról ugyanis annak a tagállamnak a bírói vagy ügyészi hatósága dönt, ahol a kikért terheltet letartóztatták, a központi hatóságok szerepe segítő adminisztratív szerepkörre korlátozódik. Ez azt is jelenti, hogy a hagyományos „vegyes” rendsze-

⁷ A jogirodalom hagyományosan megkülönbözteti az absztrakt és a konkrét kettős inkriminációt. Az előbbi azt jelenti, hogy az adott cselekményt mindkét állam büntetőjoga büntetendővé nyilvánította, míg az utóbbi azt, hogy az adott személy az adott cselekményéért mindkét államban in concreto büntethető is. Vö. pl. LIGETI KATALIN: Nemzetközi együttműködés az Európai Unióban. MTA Jogtudományi Intézet, Közlemények No. 15. Budapest, 2001. 43.p.

⁸ LIGETI KATALIN: *Büntetőjog és bünygyi együttműködés az Európai Unióban*. KJK-Kerszöv. Budapest, 2004. 79. p.; VOGEL, JOACHIM: Abschaffung der Auslieferung? *Juristen Zeitung*, 2001. 942. p.

rű⁹ eljárás, azaz az, hogy a kiadatási kérelem tárgyában végső soron a döntést egy közigazgatási fórum hozza meg, az uniós tagállamok egymás közötti viszonyaiban funkcióját és alapját veszti. A döntéshozatalhoz éppen a kölcsönös bizalom elvéből adódóan nincs szükség diplomáciai-miniszteri szűrőre.

Ebből egy eljárási jellegű alapelv is fakad, méghozzá az igazságügyi hatóságok egymás közötti *közvetlen érintkezésének* elve, ami szakítást jelent a hagyományos kiadatási rendszer alapvető jellemzőjével, a diplomáciai-adminisztratív kapcsolattartás kizárólagosságával. Még pontosabban, a kerethatározat leszögezi a közvetlen kapcsolattartás követelményét, és ezt tekinti főszabályszerint érvényesülő alapelvnek, azonban megadja a lehetőséget a tagállamoknak, hogy – amennyiben a tagállami igazságszolgáltatási rendszer miatt szükséges – a központi hatóságok is szerepet kaphatnak az európai elfogatóparancsok további-tásában, fogadásában, a levelezésben.

Az új intézményrendszer az *európai uniós állampolgárság* eszméjét törekszik kiteljesíteni, aminek következtében nem érvényesülhet korlátlanul a saját állampolgár kiadatásának tilalma. A fő hangsúly ezentúl a terhelt állandó lakóhelyén van, nem pedig az állampolgárság tényén, és fő szabály szerint ott kell bíróság elé kell állnia, ahol a bűncselekményt elkövette. Ugyanakkor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az európai elfogatóparancs és az átadási rendszer, ha az érintett személy az Európai Unió területén tartózkodik, harmadik államok polgáira is vonatkozik abban az esetben, ha a jogsegély ezen formájára két tagállam közötti viszonylatban kerül sor. Ha pedig az ilyen személy rendelkezik uniós lakóhellyel, további garanciák mellett lehet csak lakóhelyének államából másik tagállamba átadni (lásd részletesen később).

Az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás célját tekintve *kettős*: irányulhat büntetőeljárás lefolytatására, illetve büntetés végrehajtására, valamint bizonyos tárgyak átadására.¹⁰ *Ligeti* szerint külön kellett volna kezelni a büntetés-végrehajtás céljára, illetve a büntetőeljárás lefolytatására irányuló elfogatóparancsot,¹¹ mivel az előbbi esetében már a teljes bírósági eljárást lefolytatták, mire a jogerős ítéletet meghozták, így ebben a felfogásban a kölcsönös elismerés elve miatt csupán egy formai aktussal kellett volna lehetővé tenni az átadást.

Az új rendszer kidolgozásakor lényeges szempont volt annak hangsúlyozása, hogy ez *nem* kiadatás, s ennek érdekében került sor az „átadás” definiálására.¹² Vannak azonban államok, amelyek nem tekintik önálló jogintézménynek, hanem csupán a kiadatás uniós tagállamok közötti változatának. Ilyen például Németország is, amely még az elnevezésben sem különböztet az európai elfoga-

⁹ Részletesen lásd M. NYITRAI: i. m. 139–140. p.

¹⁰ A kerethatározat lehetővé teszi bizonyos tárgyak európai elfogatóparancs alapján történő átadását, azonban az ezzel kapcsolatos részletek bemutatását – terjedelmi korlátok miatt – mellőzöm.

¹¹ LIGETI: i. m. (2004) 92. p.

¹² A nemzetközi büntetőtörvényszékekkel történő együttműködésben sem kiadatásról, hanem átadásról beszélünk.

tóparancs, illetve a kiadatási kérelem alapján lefolytatott kétféle eljárás között. Nagy-Britanniában is kiadatásnak nevezik mindkét típusú együttműködést, csupán az együttműködésben részes államokat sorolják két kategóriába. Véleményem szerint – bár elsődleges célkitűzését tekintve nem különbözik a kiadatástól – érdemes külön kezelni a bűnügyi együttműködés formái között önálló típusként számon tartani, mivel további céljait, alapelveit és alkalmazási szabályait illetően jelentősen különbözik a kiadatástól. Ezt a felfogást tette magáévá a magyar jogalkotó is, és például az osztrák is.

3. Hatály

3.1. Időbeli hatály

Az új kooperációs rendszer a kerethatározat szerint 2004. január elsejétől felvált minden, a tagállamok között korábban hatályban volt főbb kiadatási instrumentumot, így mind az Európa Tanács, mind pedig az Európai Unió égisze alatt létrejött egyezményeket és egyéb megállapodásokat is.

Lehetőség van azonban a korábbi szabályok kiegészítő alkalmazására is, amennyiben azok a kerethatározat kiterjesztését vagy bővítését szolgálják. Értelemszerűen ilyenkor is figyelembe kell venni a kerethatározat szerinti jogintézmény azon célkitűzését, hogy az érintett személyek átadásával kapcsolatos eljárásokat egyszerűsítsék és megkönnyítsék.¹³ Ugyanilyen feltételek mellett újabb két- vagy többoldalú megállapodásokat is köthetnek egymással a tagállamok. Az egyszerűsítés (vagy könnyítés) kézenfekvő lehetőségeit a kerethatározat is említi, amikor kiemeli ebben a körben az eljárási határidők rövidítését, az átadási bűncselekmények listájának bővítését, az átadás megtagadási okainak szűkítését. Külön említeném még azt a könnyítési lehetőséget, hogy a tagállamok az átadási bűncselekmények körét aszerint is bővíthetik, hogy az eredeti szabályozásnál enyhébb súlyú cselekményekre is kiterjesztik az európai elfogatóparancsot és az átadást, így például olyanokra, amelyeknél a kibocsátó tagállam joga szerint a büntetési tétel felső határa kevesebb, mint tizenkét hónap vagy ha a kiszabott szabadságvesztés nem éri el a négy hónapot.

A 2004. január elsejét megelőző időszakra az addig hatályos jog az irányadó: lényeges, hogy ez a kiadatási kérelem megkeresett állam általi kézhezvételének az időpontjára vonatkozik, azaz a már kézhezvett, de még el nem intézett kiadatási megkeresésekre nem alkalmazandó. A kerethatározatnak, illetve a végrehajtó belső normáknak van visszaható hatálya annyiban, hogy főszabályként minden cselekményre, amire a megkeresés 2004. január 1-je után érkezik, már az új jogintézményeket kell alkalmazni. Fontos tényező azonban, hogy a bűncselekmények elkövetési idejével kapcsolatosan lehet külön fenntartást

¹³ Ilyen nyilatkozatot tett Dánia, Svédország és Finnország, amely államok egymás közötti viszonyaikban alkalmazzák a korábbi szabályokat is.

kikötni (32. cikk), igaz, csak végrehajtó államként, aminek lényege az, hogy a fenntartást tevő tagállam továbbra is a korábbi kiadatási jogot alkalmazza. Megkereső államként azonban 2004. január 1-je (új tagállamok esetében május 1-je) után másik tagállamtól a korábbi jog alapján nem lehet pl. kiadást kérni. Így tehát előfordulhat, hogy az európai elfogatóparancs kibocsátásával kéri az érintett személy átadását, de ezt a megkeresett (végrehajtó) állam a kiadás anyagi és alaki feltételei mellett fogja csak teljesíteni.

Magyarország a 2003. évi CXXX. törvény (az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről, továbbiakban Ebemt.) megalkotásával és 2004. május 1-i hatálybalépítésével tett eleget a kerethatározat rendelkezéseinek. A törvény elsődleges jogforrásnak számít az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködés körében, s csupán ennek eltérő rendelkezése hiányában lehet – és kell – a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényt (1996. évi XXXVIII. törvény) és a büntetőeljárásról szóló törvényt (1998. évi XIX. törvény) alkalmazni. Magyarország nem tett a kerethatározathoz fenntartást, ezért végrehajtó államként nem különböztet az elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmények elkövetési ideje szerint. Igaz azonban, hogy az új tagállamok vonatkozásában nem is nagyon értelmezhető a fenntartás kikötésének lehetősége. A kerethatározat szerint ugyanis meg lehet határozni egy időpontot, amelyet megelőző bűncselekményekkel kapcsolatosan a korábbi kiadatási jog szerint jár el a tagállam, azonban ez az időpont nem lehet 2002. augusztus 7-nél későbbi (azaz a kerethatározat hatálybalépésének napja). Az új tagállamok esetében csakis olyan dátumoknak van jelentősége, amelyek ezt követik, hiszen azok vonatkozásában a kerethatározat csakis a csatlakozás napjával érvényesülhet.

Így lényegében olyan helyzetbe kerültek az új tagállamok, mint a fenntartási lehetőséggel nem élő régi tagállamok, azaz a kerethatározat (és nemzeti szabályozás csatlakozás révén történő) hatálybalépése után érkező, de ezt az időpontot megelőző elkövetési idejű bűncselekményekkel kapcsolatos megkeresésekre is az új jogintézményt kell alkalmazni. A leglényegesebb, igaz, elviek is tekinthető különbség azonban az, hogy az előbbiek számára a már végleges joghelyzet elfogadása maradt az egyetlen „alternatíva”, s így még ha akartak volna, akkor sem tudtak volna ilyen fenntartást tenni.

A kerethatározat elfogadásakor Franciaország, Ausztria és Olaszország tett fenntartást, ennek hazánkat, illetve a hazai „európai jogsegélyforgalmat” érintő joghatásait a következő táblázatban foglaltam össze.

	Mikor kapta kézhez a másik állam vagy hatóság?	Mikor követték el a bűncselekményt?	Melyik államtól kéri?	Végrehajtó államban alkalmazandó jog
Magyarország mint megkereső állam	2004. 5. 1. előtt	2004. 5. 1. előtt	Bármelyik tagállam	korábbi kiadatási jog
	2004. 5. 1. után	2002. 8. 7. után	Bármelyik tagállam	kerethatározat és belső normák
		2002. 8. 7. előtt	Bármelyik tagállam kivéve Ausztria, Olaszország és Franciaország	kerethatározat és belső normák
		2002. 8. 7. előtt	Ausztria Olaszország	korábbi kiadatási jog – fenntartás alapján
		1993. 11.1. előtt	Franciaország	korábbi kiadatási jog – fenntartás alapján
	Mikor kapta kézhez a magyar állam vagy hatóság?		Végrehajtó államban alkalmazandó jog	
Magyarország mint végrehajtó állam	2004. 5. 1. előtt		korábbi kiadatási jog	
	2004. 5. 1. után		kerethatározat és 2003. évi CXXX. törvény	

Bár különösebb elemzést nem igényel, kiemelendő, hogy a tagállamoknak harmadik országgal fennálló jogsegélyforgalmában értelemszerűen a korábbi kiadatási jog marad az irányadó.

A kerethatározat előírása szerint 2004. január 1-jével kell az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás rendszerét alkalmazni a tagállamoknak egymás között. A hatálybalépés és ezen dátum közötti relatíve hosszabb időnek alkalmaznak és elegendőnek kellett volna lennie ahhoz, hogy a tagállamok megfelelő

belső jogszabállyal eleget tegyenek a kerethatározat rendelkezéseinek. Mégis, 2004. január 1-jén több tagállam sem volt képes (hajlandó?) megkezdeni a jogintézmény működtetését, így Luxemburg, Hollandia, Olaszország, Németország,¹⁴ Ausztria,¹⁵ Franciaország és Görögország¹⁶ sem. Az új tagállamok vonatkozásában is például Szlovákia csak július 1-jével alkalmazza a kerethatározat rendelkezéseit.¹⁷

3.2. Területi hatály

A kerethatározatot az Európai Unió minden tagállamának át kellett ültetnie a belső jogrendjébe, s 2004. január elsejét követően az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás rendszerében kellene a kiadási megkeresések ügyében eljárni. A kerethatározat kizárólag a fenntartások vonatkozásában enged kivételt az alkalmazás kötelezettsége alól, méghozzá az időbeli hatály tekintetében.

A területi hatály vonatkozásában elmondható, hogy elvileg minden tagállam területén kellene érvényesülnie, azonban mivel több tagállam nem kezdte meg – a hiányzó belső jogszabályi környezet következtében – az alkalmazását, *ténylegesen* nem működik az Európai Unió teljes területén.¹⁸

3.3. Személyi hatály

A kerethatározat címzettjei a tagállamok, ezért a személyi hatály szoros értelemben nem értelmezhető, de a fenti szabályokból következik, hogy minden olyan személy érintett lehet, aki az Európai Unió területén tartózkodik. *Értelemszerűen* nem korlátozható a jogintézmény alkalmazása az uniós polgárokra, mivel itt olyan bűncselekmény miatt kibocsátott elfogatóparancsról van szó, amelyre az adott tagállam büntetőtörvényének hatálya kiterjed, így általában a területén *bárki* által, a saját állampolgárai által bárhol, illetve – nemzeti szabályozástól függően – a nem saját állampolgár által külföldön (akár az Európai Unió területén kívül is) elkövetett bűncselekmény miatt is. Az európai elfogatóparancs kiterjedhet például akár harmadik állam polgárára, harmadik államban elkövetett cselekménye miatt is, ha épp egy uniós tagállamban tartózkodik

¹⁴ 2004. augusztus 23-án lépett hatályba a német törvény (Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union), letölthető a www.bundestag.de vagy www.bmj.de honlapról.

¹⁵ 2004. április 16-án elfogadta az osztrák felsőház a törvényt (Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union), ami letölthető www.parlament.gv.at honlapról.

¹⁶ Időközben Olaszország, Németország és Görögország kivételével a többi tagállam hatályba léptette az új intézményi kereteket.

¹⁷ Lásd www.bruxinfor.hu 2004. február 23. Az új tagállamok közül Észtország, Csehország és Szlovákia nem tett eleget a kerethatározat átvételi kötelezettségének.

¹⁸ 2004. augusztus 1-jén.

és vele szemben egy másik tagállam a saját joga szerint büntetőeljárást kíván folytatni. A kerethatározat azt teszi ilyen esetben lehetővé, hogy ha a végrehajtó állam joga nem terjed ki a külföldön külföldi által elkövetett bűncselekmény elbírálására, akkor megtagadhatja az európai elfogatóparancs végrehajtását [4. cikk (7) b) pont].

Mivel a *magyar* Btk. hatálya kiterjedhet az ilyen cselekményekre, a más tagállamba küldött ilyen tartalmú magyar európai elfogatóparancs sorsa is attól függ, hogy a végrehajtó állam joga hogyan rendelkezik. Magyarországon viszont nincs ilyen megtagadási ok.

4. A szabályozás részletei

Az európai elfogatóparancs lényegében négy intézkedésre irányuló kérelem, amivel a kibocsátó igazságügyi hatóság a keresett személy felkutatását, őrizetbevételét, letartóztatását és átadását kéri. Az első kettő – amennyiben megtagadási ok nem áll fenn – minden esetben kötelező a végrehajtó államra nézve, a letartóztatáshoz a végrehajtó állam igazságügyi hatóságának külön döntése szükséges (12. cikk), az átadáshoz pedig az érintett személy hozzájárulásától függően kell a végrehajtó igazságügyi hatóságnak határozatot hozni (13. cikk, 15. cikk, 17. cikk). Ha ugyanis nem járul hozzá, joga van ahhoz, hogy kihallgassák (14. cikk), illetve ilyen esetben az alkalmazandó átadási eljárásnak más szabályai vannak.

4.1. Európai elfogatóparancs fogalma

Az uniós *kerethatározat* 1. cikke szerint¹⁹ az európai elfogatóparancs egy tagállamban kibocsátott igazságügyi hatósági határozat, amely azt a célt szolgálja, hogy egy másik tagállam a büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása végett a keresett személyt elfogja és átadja.²⁰

A *magyar törvény* nem definiálja az európai elfogatóparancs fogalmát, a másik tagállamból érkező határozat, amennyiben a megfelelő formában érkezik, európai elfogatóparancsnak tekintendő, míg a Magyarországon kibocsátott elfogatóparancs csak akkor minősül „európainak”, ha azt bíróság bocsátotta ki (Ebemt. 25. §). Büntetőeljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ítélőbíróság, a szankció végrehajtására pedig a büntetés-végrehajtási bíróság jogosult kibocsátani.

¹⁹ A kerethatározat szövegénél a német és angol nyelvű eredetiken kívül az Igazságügyi Minisztérium honlapján található, hivatalosnak tekinthető magyar fordításokat vettem alapul.

²⁰ A kerethatározat (29. cikk) és a magyar törvény (Ebemt. 24.§) is lehetővé teszi bizonyos tárgyak európai elfogatóparancs alapján történő átadását, azonban az ezzel kapcsolatos részletek bemutatását – terjedelmi korlátok miatt – mellőzöm.

Tartalmilag olyan határozat az európai elfogatóparancs, amely az érintett személy felkutatására, őrizetbevételére, fogvatartására és átadására irányuló kérelmet foglal magában. Formailag pedig az tekinthető európai elfogatóparancsnak, amit a kerethatározat által meghatározott alakiságok mellett bocsátanak ki.

Látható tehát, hogy az európai elfogatóparancs lényegében a korábbi kiadati kérelem (megkeresés) helyébe is lép, ezért egyben tartalmazza a nemzetközi elfogatóparancsot és a tényleges átadásra irányuló megkeresést is.

4.2. Átadási bűncselekmények

Az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás új rendszerében is jelentősége van annak, hogy milyen bűncselekmény szolgál alapjául az együttműködés kérésének.

4.2.1. Katalogizált bűncselekmények

A kiadatás hagyományosnak tekinthető európai rendszerében a kiadati bűncselekmények meghatározása eliminatív,²¹ azaz csak bizonyos súlyú cselekmények esetén van lehetőség a kiadásra. A *kerethatározatban* a 2. cikk írja le, hogy milyen cselekmények esetén adható ki az európai elfogatóparancs: az átadási bűncselekmények körének meghatározása sajátos keveréke az eliminatív és az enumeratív módszerek.

Eliminatív annyiban, hogy legalább 12 havi szabadságvesztésnek vagy szabadságelvonással járó intézkedésnek kell lennie a bűncselekményre kiszabható szankció felső határának, illetőleg a kiszabott szankciónak legalább négy hónap szabadságelvonást kell magába foglalnia. Fontos látni, hogy a kiadatás hagyományos rendszerében általában az egy éves határ a bűncselekményre kiszabható minimum-büntetést jelenti, nem pedig a büntetési tétel felső határának minimumát.²² Az *enumeratív* módszer kiegészítő jelleggel lép a meghatározás alapjává, méghozzá a kettős inkrimináció feltételének helyettesítésére, azaz bizonyos súlyú bűncselekmények esetén elegendő, ha az adott cselekmény csupán a kibocsátó államban büntetendő, a másik állam anyagi jogi szabályait a teljesítésnél – ebből a szempontból – nem kell figyelembe venni.

A büntetés végrehajtására kibocsátott európai elfogatóparancs feltétele a legalább négy hónapos szabadságelvonással járó szankció, és ebben az esetben a legalább négy hónap kiszabásának alapjául szolgáló bűncselekmények köre nem korlátozott, azaz bármilyen bűncselekmény miatt kiszabott szankció esetén

²¹ BASSIOUNI osztályozását idézi M. NYITRAI: i. m. 49. p.

²² Az 1996. évi XXXVIII. törvény (a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről) értelmében is, büntetőeljárás lefolytatása céljából akkor van helye kiadásnak, ha az a cselekmény, amely miatt a kiadást kérik, mind a magyar törvény, mind a megkereső állam törvénye szerint egy évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő. [11. § (2) bek.].

sor kerülhet az európai elfogatóparancs kibocsátására. A 12 havi szabadságvesztés mint minimális felső határ, csak a büntetőeljárás lefolytatására vonatkozó elfogatóparancs általános feltételeként szerepel, emiatt az az érdekes elvi helyzet állt elő, hogy a végrehajtási elfogatóparancs esetén a jogszabályok rendelkezései nem zárják ki az alkalmazás lehetőségét olyan bűncselekmény miatt sem, amelynek a büntetési tétele nem éri el az egy évet, szemben az eljárás lefolytatására kibocsátott elfogatóparanccsal. S bár kevéssé tartom valószínűnek, hogy a csekély súlyú bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet el nem érő szabadságvesztés végrehajtására bármelyik bíró kibocsátaná az európai elfogatóparancsot, a szabályozás elvi pontatlansága kétségtelenül kritizálható. Ha pedig például az enyhe bűncselekmények halmazata esetén hosszabb szabadságvesztést szabnak ki, amire már „érdemes” kibocsátani az európai elfogatóparancsot, szembetűnővé válik a szabályozás – véleményem szerint nem szándékolt – következetlensége.

A magyar törvény szövegezését alapul véve, ami megfelel a kerethatározatban előírtaknak, az átadási bűncselekmények két csoportja különböztethető meg. Egyfelől vannak olyan súlyos bűncselekmények, amelyeket a kerethatározat és a törvény is taxatív felsorol (pl. bünszervezetben részvétel; terrorcselekmény, emberkereskedelem, erőszakos közöszlés, löfegyverrel visszaélés, vesztegetés; pénzmosás, pénzhamisítás stb.), ezek vonatkozásában, ha a kibocsátó állam joga szerint a szabadságvesztés büntetés *felső határa* eléri a három évet, akkor a magyar hatóságoknak a Magyar Köztársaság területén tartózkodó személlyel szemben teljesíteniük kell az elfogatóparancsot és az átadást, függetlenül a magyar Btk. szerinti büntetendőségtől vagy büntetési tételektől. Azaz ebben az esetben nem lehet vizsgálni a kettős büntetendőség kérdését. E bűncselekményeket *különös átadási bűncselekményeknek* is lehet nevezni.

Az *általános átadási bűncselekmények* körébe pedig egyfelől azok tartoznak, amelyeket a törvény felsorolt és a büntetési tétel *felső határa* a kibocsátó tagállam joga szerint nem éri el a három évi szabadságvesztést, de az egyévi szabadságvesztést igen, illetve a fel nem sorolt bűncselekmények, amennyiben az egyévi szabadságvesztést eléri a büntetési tétel *felső határa*. Ezen bűncselekmények vonatkozásában az átadás akkor engedélyezhető, ha az adott cselekmény a magyar jog szerint is bűncselekmény, azaz ebben a körben a kettős inkrimináció megmaradt az átadás feltételének.

A különös átadási bűncselekményeket a kerethatározat csupán megnevezi, azonban határozott fogalmat vagy tartalmi elemeket nem sorol fel, s ezekre semmiféle kísérő dokumentum vagy értelmezés nem tartalmaz utalást. Mindebből az következik, hogy a tagállamok teljesen szabadon értelmezhetik a megnevezett bűncselekményeket, így a tényállási elemek köre tagállamonként nagy valószínűséggel nem lesz egységes. Megállapítható egyrésztől persze, hogy olyan bűncselekményekről van szó, amelyek általános (minden tagállambeli) büntetendőségéhez súlyosságuk révén nem férhet kétség, azonban a pontos meghatározottság követelményének a felsorolás nem tesz eleget. Nem beszélve

arról, hogy egyes cselekmények teljesen hiányozhatnak is a tagállami büntetőjogból. Másfelől azonban abból is ki lehet indulni, hogy a legtöbb bűncselekmény-csoport kapcsán már jelentős harmadik pilléres joganyag született²³, s ebből a „harmonizált” anyagból leszűrhetőek az egyes tényállási elemek.

Álláspontom szerint az eltérő megnevezéseknek és eltérő tényállásoknak csak akkor lehet valamiféle jelentősége, ha a konkrét ügyben a kettős büntetendőség vizsgálatára szükség van. Ugyanis a különös átadási bűncselekmények esetében a megkereső (kibocsátó) állam joga az irányadó s a kölcsönös elismerés elvéből adódóan – ha az európai elfogatóparancs alakszerűen lett kibocsátva – a végrehajtó államnak az alapul szolgáló bűncselekmény megítélésével kapcsolatosan semmiféle állásfoglalást nem kell tennie. Ebből kiindulva tulajdonképpen elegendő, ha a kibocsátó állam a kerethatározatnak megfelelően „felcímkézi” az európai elfogatóparancsot, azaz a bűncselekményt különös átadási bűncselekményként határozza meg, mivel ilyenkor a végrehajtó tagállambeli büntetendőséget nem szükséges vizsgálni. A kölcsönös elismerés elve nem engedi, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság érdemi vizsgálatot folytasson le, azaz a tényállási elemek vizsgálatával maga is meggyőződjön a különös átadási bűncselekményi minőségről. Továbbá azért sem tehet ilyet, mert az alapcselekményt – egységes standardok hiányában – legfeljebb a saját joga szerinti tényállásokhoz mérhetné, de ezzel nem látna az esetleges címkézés mögé.

Ha viszont egyéb cselekmények kapcsán kerül sor európai elfogatóparancs kibocsátására, és a kettős büntetendőséget vizsgálja a végrehajtó tagállam, akkor lényeges lehet, hogy pontosan milyen bűncselekmény elkövetéséről van is szó, hogy a végrehajtó állambeli büntetendőséget meg lehessen állapítani. Ilyen esetben a végrehajtó igazságügyi hatóságot azonban nem a bűncselekmény elnevezése fogja orientálni, hanem a tényállásban közölt tények s ezek alapján fogja beazonosítani az adott cselekményt.

Mindezekből következően belátható, hogy a magyar jogalkotó sajátos, ám aligha hasznos megoldását választotta a rendelkezések átvételének. Az Ebemt. mellékletében ugyanis a kerethatározatban szereplő bűncselekményekhez magyar Btk.-ban szereplő bűncselekményeket párosít, az elnevezésekből kiindulva ott minden olyan bűncselekményt felsorol, amely elképzelése szerint az adott kerethatározati megnevezés alá eshet. Így például szervezett fegyveres rablásnak a rablás büntettét [321. § (3) bek. a) és c) pont, (4) bek. b)–c) pont], valamint a kifosztás büntettét tekinti [322. § (2) bek. b) pont], szabotázsnek pedig a rombolás (142. §), a közveszély okozás [259. § (1)–(3) bek.] és a közérdekű

²³ Ilyen „harmonizált” bűncselekményeknek tekinthető a bűnszervezetben való részvétel, a terrorizmus, az emberkereskedelem, a gyermekek szexuális kizsákmányolása, a gyermekpornográfia, a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme, a vesztegetés, a különböző csalási cselekmények, a bűncselekmények bevételeit érintő pénzmosás, a pénz- és fizetőeszközhamisítás, beleértve az euró hamisítását, a környezeti bűnözés, beleértve a veszélyeztetett állat-, növény- és fajok tiltott kereskedelmét, a rasszizmus és idegengyűlölet.

üzem megzavarásának büntetési alakzatait [260. § (1)–(2) bek.]. Ez a megfeleltetés a Magyarországon kibocsátandó európai elfogatóparancsokkal kapcsolatosan lényeges, a magyar bíróság ennek megfelelően tudja az absztrakt büntetési tételeket feltüntetni az elfogatóparancson. A beérkező európai elfogatóparancsok esetén pedig akkor van szükség erre a párhuzamos listára, amikor a kettős büntetendőséget vizsgálni kell, így tehát akkor, amikor a magyar jog szerinti büntetendőség előfeltétele az európai elfogatóparancs teljesítésének.

Tekintettel arra, hogy a magyar jogalkotó a megfeleltetést a törvény szintjén elvégezte, a jogalkalmazónak nem enged teret arra, hogy saját jogértelmezése körében más bűncselekményeket mint különös átadási bűncselekményeket kezeljen. Ez akkor jelenthet problémát, ha a beérkező elfogatóparancsot olyan cselekménnyel kapcsolatban bocsátották ki, amelyet – a történeti tényállás elemei alapján – nem lehet az Ebemt. mellékletében felsorolt Btk. tényállások alá szubszumálni. Ha ilyenkor azért valamely másik Btk. tényállásba beleillik a cselekmény, akkor mint általános átadási bűncselekmény a kettős inkrimináció teljesülésével eleget lehet tenni az elfogatóparancsnak, de ha nem illeszkedik, akkor nincs törvényes alap az európai elfogatóparancs teljesítésére. S mivel a kerethatározat nem rendelkezik közvetlen hatállyal a tagállami jogban, az uniós jogforrás alapján sem lehet teljesíteni az egyébként megfelelő elfogatóparancsot. Mindezek pedig sértik az uniós jogot.

Más tagállamok belső jogszabályaiban más megoldást követnek, amikor nem végzik el a törvénysszövegben a magyarhoz hasonlóan a megfeleltetést, hanem legfeljebb megismétlik a kerethatározatbeli felsorolást. Ezt a megoldást követi többek között például Ausztria,²⁴ Nagy-Britannia²⁵ és Spanyolország²⁶ is.

További kritikaként kell megjegyezni: a jogalkotás súlyos szakmai hibájának tartom, hogy a kerethatározat szerinti, a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága alá tartozó bűncselekmények magyar megfelelői közül kimaradt például a Nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény (Btk. 249/B. §). A Nemzetközi Büntetőbíróság 1998. július 17-én elfogadott Statútumának 70. cikke kiterjeszti a Büntetőbíróság joghatóságát az előtte folyó eljárásban elkövetett hamis tanúzásra, vesztegetésre, tanúk befolyásolására, ezért a kerethatározat szerinti cselekmények körébe ezek is beletartoznak. Ez azt jelenti, hogy például a hamis tanúzás miatt kibocsátott európai elfogatóparancs teljesítését a kettős inkrimináció feltételének vizsgálata megelőzi, holott azt anélkül kellene végrehajtani. A végeredmény – a hatályos joghelyzetre is figyelemmel – nem fog különbözni, de látni kell, hogy ez a hiány az egész jogintézmény esszenciáját adó alapelveket, a kölcsönös elismerés elvét csorbítja.

²⁴ Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union. Lásd www.parlament.gv.at

²⁵ Extradition Act 2003. Lásd www.hmsa.gov.uk/acts

²⁶ Ley 3/2003 (2003. 03. 14.) Lásd www.derecho.com

Ha pedig kétséges a végrehajtó állam (igazságügyi hatósága) számára, hogy valamely cselekmény valóban átadási bűncselekménynek minősül-e, kérheti a másik államot a tényállás pontosítására, esetleg a törvényi szabályozás részletesebb közlésére (stb.) annak tisztázására, hogy az adott cselekményt általános vagy különös átadási bűncselekménynek kell-e tekinteni.

Fontos megemlíteni még, hogy a kerethatározat 2. cikk (3) bekezdése értelmében a Tanács egyhangúlag bármikor határozhat úgy, hogy az enumerációs listát további bűncselekményekkel bővíti, ezeket a változásokat minden tagállami igazságügyi hatóságnak figyelemmel kell kísérnie, illetve ahol a belső norma része a lista (mint hazánkban), a jogalkotónak is. Ezért is lenne célravezetőbb a jogalkalmazónak szabadabb mérlegelési lehetőséget adni.

4.2.2. Politikai, pénzügyi bűncselekmények

A korábbi jogi keretek között hagyományosan kiadatási akadályt jelentett, ha a kiadni kért személy politikai, katonai vagy pénzügyi bűncselekményt követett el, mivel az ilyen bűncselekmények adott esetben érzékeny állami jogtárgyakat is érinthettek s az ezek megítélésére – akár közvetetten – vonatkozó kiadatási állásfoglalás árnyékot vethet az államok egymás közötti külpolitikai kapcsolataira. A bűncselekmények természetétől függő kiadatási akadályok azonban relativizálódnak Európában, mivel az európai integráció olyan értékközösséget is teremtett, amelyben a korábbi szemlélet (ti. hogy a politikai bűncselekmény csak a megkereső állam politikai rendjét sérti) alapjául szolgáló tilalmak talajukat veszítik. Így különösen a közös kül- és biztonságpolitika terén tett erőfeszítések, és a minél szorosabb együttműködésre törekvés miatt reálisan lehet számolni azzal, hogy a politikai bűncselekmény mint kiadatási akadály meg fog szűnni.²⁷ A pénzügyi deliktumokkal kapcsolatosan még fokozottabban jelentkezik a hangsúlyváltozás, hiszen a tagállami pénzügyi-gazdasági szektorok egymással történő integrációja olyan erőteljes, hogy a tagállami pénzügyi érdekek lassan teljesen feloldódnak a közös értékekben. Legalábbis azon a szinten, ami a bűnügyi együttműködéshez szükséges.

Ezen változások a *kerethatározat* által megteremtett jogi környezetben is megjelennek, mivel nincsenek kiemelve a politikai, illetve katonai bűncselekmények az európai elfogatóparancs rendszeréből, így azokra is vonatkoztatni kell az új jogintézményt. Másrészt viszont a pénzügyi deliktumokkal kapcsolatban kifejezett tilalmat tartalmaz, miszerint azok elkövetése esetén sem lehet megtagadni az európai elfogatóparancs teljesítését. A kerethatározat lehetővé teszi – ahogy láttuk – a kettős inkrimináció előfeltételének érvényesítését az általános átadási bűncselekményeknél (a kérdéses bűncselekmények többsége valószínűleg ebbe a kategóriába esik), azonban ilyenkor sem lehet megtagadni adókkal, illetékekkel, vámokkal és devizával kapcsolatos ügyekben azon az

²⁷ LIGETI: i. m. (2004) 81. p.

alapon, hogy a végrehajtó tagállam joga nem ír elő ugyanolyan adót vagy illetéket, vagy nem tartalmaz ugyanolyan típusú szabályokat az adó-, illeték, valamint vám- és devizasabályozás terén, mint a kibocsátó állam joga (4. cikk). A magyar törvény megismétli ezt a szabályt [3. § (4) bek.], így nincs lehetőség Magyarországon sem az átadás megtagadásának politikai vagy pénzügyi büncselekmények esetében sem.

4.3. Megtagadási okok

A kettős inkrimináció feltételének visszaszorítása és a kölcsönös elismerés elvével való összekapcsolása igen radikális, ugyanakkor rendkívül hatékony eszköz lesz az európai bünyügyi együttműködésben. Gyengítheti azonban működési potenciálját a megtagadási okok széles körének fenntartása, hiszen ezek tényleges gátját képezik a másik tagállam büntető igazságszolgáltatása érvényesülésének. A megtagadási okok egyébként a hagyományos elveken alapulnak, ezek szabályozásánál az egész jogintézmény és a távolabbi célkitűzések új filozófiája tehát nem nagyon köszön vissza. Kivételként említendő, hogy a saját állampolgárral kapcsolatos megtagadási lehetőségek kicsit szűkültek, ezekről később külön szólok. Nyilván nem arról van szó, hogy a bünyügyi együttműködés hagyományos akadályairól, mint például a *res judicata*, az elévülés vagy a kegyelem miatti büntetlenség akadálykénti minősítéséről kellene itt lemondani a másik tagállam javára. Hanem arról, hogy a bünyügyi együttműködés uniós rendszerében célkitűzésként szerepel, hogy az a tagállam bírálja el a cselekményt, amelynek területén azt elkövették, ezért – véleményem szerint – érdemes lett volna olyan szűkítést alkalmazni, hogy a végrehajtó tagállamban megindult büntetőeljárás csak akkor legyen akadálya az európai elfogatóparancs és az átadás teljesítésének, ha az állam egyben az elkövetés helyének országa is. Ezt a szűkítést nem alkalmazták a kerethatározatban, de példaként említhető, hogy míg a magyar törvényben kötelező megtagadási ok, a német törvényjavaslat szerint mérlegelés tárgya lehet abban az esetben a megtagadás, ha már folyamatban van büntetőeljárás.

Az európai elfogatóparancs teljesítését különböző megtagadási okok akadályozhatják, amelyeket a kerethatározat szövege, illetve a belső norma alapján két csoportba lehet sorolni. Így léteznek abszolút megtagadási okok, ezek a törvény erejénél fogva állják útját a végrehajtásnak, illetve relatív okok, amelyek esetében a végrehajtó igazságügyi hatóság mérlegelése szerint dönthet a teljesítés megtagadásáról.

A kerethatározat mindösszesen három esetben zárja ki abszolút átadási akadállyal²⁸ az európai elfogatóparancs teljesítését, a relatív okok köre²⁹ viszont

²⁸ 3. cikk „A végrehajtó tagállam igazságügyi hatósága az alábbi esetekben tagadja meg az európai elfogatóparancs végrehajtását: (1) ha az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló büncselekmény a végrehajtó tagállamban közkegyelem alá esik, és ennek az államnak saját büntetőjoga

igen széles. Ezzel szemben a magyar törvény a legtöbb kerethatározatbeli relatív okot abszolúttá teszi, így összességében véve, a mérlegelési lehetőségek kizárásával elvileg sokkal többször fogják Magyarországon megtagadni a teljesítést, mint azt tennék, ha a jogalkotó követte volna a kerethatározat iránymutatását. Ugyanakkor fontos érv, ami miatt mégsem kifogásolható az abszolút megtagadási okok széleskörű szabályozása, hogy az így meghatározott okok szinte mindegyike (kivételek az elévülés) a *ne bis in idem* elvének nemzetközi érvényesülését testesítik meg, ami egyúttal az akadály alapjául szolgáló tagállami határozatok elismerését is jelenti.

Az Ebemt. 4. § alapján szerinti *abszolút átadási akadály*

- a) a gyermekkor;
- b) a kettős inkrimináció hiánya az általános átadási bűncselekmény esetén;
- c) az elévülés (büntethetőség vagy büntetés);
- d) a *res judicata*;
- e) a folyamatban levő vagy lezárt magyar büntetőeljárás [d) pont esetén kívül];
- f) a közkegyelem.

szerint joghatósága van a bűncselekmény üldözésére; (2) ha a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló információkból az derül ki, hogy a keresett személyt valamely tagállam ugyanazon cselekményért már jogerősen elítélte, feltéve, hogy elítélése esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélező tagállam joga szerint az már nem hajtható végre; (3) ha az a személy, aki ellen az európai elfogatóparancsot kibocsátották, a végrehajtó állam joga szerint életkora miatt büntetőjogi felelősségre nem vonható az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló cselekményért.”

²⁹ 4. cikk „A végrehajtó igazságügyi hatóság az alábbi esetekben tagadhatja meg az európai elfogatóparancs végrehajtását: [(1)...] (2) ha az európai elfogatóparancsban érintett személy ellen a végrehajtó tagállamban ugyanazon cselekmény miatt, amelyen az európai elfogatóparancs alapul, büntetőeljárás van folyamatban; (3) ha a végrehajtó tagállam igazságügyi hatóságai úgy határoztak, hogy nem indítanak büntetőeljárást vagy megszüntetik azt az európai elfogatóparancs alapjául szolgáló bűncselekmény tekintetében, vagy ha egy tagállamban a keresett személy ellen ugyanazon cselekmény miatt jogerős határozatot hoztak, ami a további büntetőeljárás akadályát képezi; (4) ha a végrehajtó tagállam joga szerint a büntethetőség vagy a büntetés elévült, és a cselekmények e tagállam büntetőjoga szerint saját joghatósága alá tartoznak; (5) ha a végrehajtó igazságügyi hatóság rendelkezésére álló információkból az derül ki, hogy a keresett személyt egy harmadik állam ugyanazon cselekmény miatt jogerősen elítélte, feltéve hogy elítélése esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélező állam joga szerint az már nem hajtható végre; (6) ha az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés-büntetés vagy szabadság-elvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki, amennyiben a keresett személy a végrehajtó tagállamban tartózkodik, amelynek állampolgára vagy lakosa, és ez az állam vállalja, hogy saját hazai joga szerint végrehajtja a büntetést vagy a szabadságelvonással járó intézkedést; (7) ha az európai elfogatóparancs olyan bűncselekményre vonatkozik, amelyet: a) a végrehajtó tagállam joga szerint egészben vagy részben a végrehajtó tagállam területén vagy a végrehajtó tagállam területeként kezelt helyen követtek el; vagy b) a kibocsátó tagállam területén kívül követtek el, és a végrehajtó tagállam joga nem teszi lehetővé a büntetőeljárás lefolytatását ilyenfajta bűncselekményekre nézve, ha azokat a területén kívül követték el.”

Az Ebemt. vonatkozó rendelkezései a Magyarországról történő átadást zárják ki, értelemszerűen a magyar bíróság által kibocsátott európai elfogatóparancs teljesítésének megtagadására a végrehajtó állam belső joga lesz az irányadó.

A törvény 6. § mérlegelésre lehetőséget adó megtagadási okot tartalmaz (amit így *relatív megtagadási ok*nak is tekinthetünk), méghozzá arra az esetre, ha az európai elfogatóparancs olyan bűncselekményre vonatkozik, amelyet egészben vagy részben a Magyar Köztársaság területén követtek el. Ilyenkor a végrehajtó igazságügyi hatóság, a Fővárosi Bíróság dönthet arról, hogy megtagadja-e az európai elfogatóparancs végrehajtását, s az erre vonatkozó döntés meghozatalakor figyelemmel kell lenni a Btk. területi hatályát meghatározó rendelkezésekre (Btk. 3–4. §), valamint arra is, hogy célszerű-e a büntetőeljárásnak magyar hatóság által történő lefolytatása.

A magyar állampolgárt érintő európai elfogatóparancsról és a teljesítés ezzel kapcsolatos esetleges akadályairól külön alcímben szövegezik.

A fenti átadási akadályoknál a magyar jog szabályait kell figyelembe venni, így a büntetethetőségi életkorra, az elévülésre vonatkozó anyagi jogi rendelkezések az irányadók. A res judicata vonatkozásában ki kell emelni, hogy a jogerős elítélésen túlmenően másik uniós tagállam esetén az is elegendő, ha a keresett személy ellen az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény miatt olyan határozatot hoztak, amely a büntetőeljárás megindításának akadályát képezi (vagy amely alapján a büntetést már végrehajtották, annak végrehajtása folyamatban van, vagy a jogerős ítéletet hozó tagállam joga szerint az nem hajtható végre). A Magyarországon folyamatban levő büntetőeljárás, illetve az a tény, hogy a bíróság, ügyészség vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, a nyomozást, illetve az eljárást megszüntette, szintén abszolút átadási akadály az Ebemt. rendszerében [4. § f)–g) pont]. Mindezek a rendelkezések tehát a ne bis in idem elvének minél szélesebb körű nemzetközi elismerésének építőkövei.

A magyar törvény rendszerében *relatív átadási akadály*nak tekinthető még a másik tagállamban a távollevő terhelttel szemben hozott határozat nyomán kibocsátott európai elfogatóparancs, mivel ilyenkor az átadás feltételeként kell szabni, hogy a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság megfelelő jogi garanciát nyújtson arra, miszerint a keresett személynek lehetősége lesz a kibocsátó tagállamban az ügy újratárgyalását kérni és a bírósági tárgyaláson jelen lenni (Ebemt. 7. §).

Magyar állampolgár, illetve magyarországi lakos átadása

A bűnügyi együttműködés, illetve szűkebben a kiadatás hagyományos rendszerében a valamely államhoz való szorosabb kötődés (így állampolgárság, lakóhely, szokásos tartózkodási hely) általában másféle megítélés alapjául szolgál. A nemzetközi jog szerint elsődlegesen az állampolgárság biztosítja az állam és

a területén lakó lakosság közötti kapcsolatot,³⁰ ami tehát egy olyan jogviszony, amelynek egyik oldalán az állam, a másik oldalán az állampolgár áll.³¹

Ezen kötődés miatt az állam köteles megvédeni saját polgárait, ami azt is jelenti, hogy nem kötelező számára a területén tartózkodó állampolgárát más állam büntető igazságszolgáltatásának rendelkezésére bocsátani, s ezt a másik államnak akceptálnia kell. Ehhez persze hagyományosan az *aut dedere aut judicare* alapelv érvényesülése³² is társul, ami ilyen esetben a kiadás helyett a hazai felelősségre vonást teszi az adott állam kötelezettségévé.

Nem csupán az állami felség hatalom gyakorlása indokolhatja az eltérő megítélést, hanem az is, hogy az érintett személy számára is általában kedvezőbb, ha saját államában kerül sor a felelősségre vonására, illetve a büntetésének letöltésére. *M. Nyitrai* ezt úgy fogalmazza meg, hogy „a nyelv és a társadalmi-jogi környezet ismeretében a terhelt a leginkább, a legalaposabban az állampolgársága szerinti államban készülhet fel a büntetőeljárásban a védekezésre.”³³ Látni kell azonban, hogy lényegét tekintve erre az indokra nem is az állampolgársággal, hanem inkább a tényleges személyes kötődéssel (lakóhely, szokásos tartózkodási hely) kapcsolatosan érdemes hivatkozni. S különösen igazolható a más elbánás (ti. a megtagadás lehetősége), ha figyelembe vesszük a büntetés-végrehajtást követő reszocializáció saját államban fennálló nagyobb esélyét is.

Az európai büntetőjogi integrációban,³⁴ a bűnügyi együttműködés területén ma már nem lehet abból kiindulni, hogy az alapvetően azonos politikai és társadalmi értékeket követő tagállamok tartanak a másik állambeli elfoglalt ítélkezéstől, esetleges állami önkénnytől. Általában véve elismeri és tiszteletben tartja mindegyik tagállam a másik jogrendjét, s a büntető igazságszolgáltatásban is egyre inkább érvényesülni fog a kölcsönös elismerés elve. Hiszen láttuk, az európai térségben a büntető határozatok „szabad áramlását” fogja az Unió megvalósítani, amelynek vonatkozásában a tagállami állampolgárság tényének nem juthat döntő szerep. S azt sem szabad elfelejteni, hogy az egyén védelmét az emberi jogok zsinórmértékei – Európában – képesek megfelelően biztosítani, kerüljön sor az eljárásra a saját államában vagy bármely más tagállamban.

Történetileg a XIX. század vége óta ható alapelv a saját állampolgár kiadásának tilalma, legalábbis ami a kontinentális államokat illeti. Az alapelvet elsőként az 1957. évi Európai Kiadatási Egyezmény kezdte ki³⁵, amely szerint *megtagadható* a saját állampolgár kiadása, azaz az állam maga döntheti el, hogy teljesít-e saját állampolgárát érintő kiadatási kérelmet. Az Európai Unióban az 1996. évi kiadatási egyezmény törölte el az általános tilalmat, s lassanként az

³⁰ N. SHAW, MALCOLM: *Nemzetközi jog*. Osiris. Budapest, 2001. 406. p.

³¹ NAGY KÁROLY: *Nemzetközi jog*. Püski Budapest, 1999. 261. p.

³² Lásd részletesen a hazai szakirodalomból pl. M. NYITRAI: i. m. 28–49. p.

³³ M. NYITRAI: i. m. 114. p.

³⁴ KARSAI KRISZTINA: *Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései*. KJK-Kerszöv. Budapest, 2004. 28–71. p.

³⁵ M. NYITRAI: i. m. 119. p.

uniós tagállamok az esetlegesen fennálló alkotmányos korlátokat is lebontották.³⁶ Az átadási eljárásban – a töretlen uniós jogfejlődési iránynak megfelelően – ezért mérlegelést lehetővé tevő megtagadási okként szerepel az állampolgárság, vagy az átadás feltételéhez köthető.

Átadás teljesítése attól függően eshet más megítélés alá a kerethatározat szerint, hogy büntetőeljárás lefolytatása avagy szankció végrehajtása céljából bocsátották ki, illetőleg, hogy az érintett személy rendelkezik-e a végrehajtó államban lakóhellyel vagy állampolgársággal. Újszerű megközelítésnek az előbbi tekinthető, ami szerint már a lakóhely ténye is elegendő ahhoz, hogy a végrehajtó államban maradjon/maradhasson az érintett személy és a rá vonatkozó európai elfogatóparancsot ne teljesítsék.

Ha az európai elfogatóparancsot *büntetőeljárás lefolytatására* bocsátották ki, akkor az átadás köthető ahhoz a feltételhez, hogy az érintett személyt meghallgatása után szállítsák vissza a végrehajtó tagállamba, hogy ott töltsen le az elfogatóparancsot kibocsátó tagállamban rá kiszabott szabadságvesztés-büntetést vagy szabadságelvonással járó intézkedést [5. cikk (3) bek.]. Ezt a jogirodalom – a feltételes kiadatás nyomán – *feltételes átadás*nak is nevezi.³⁷ Látható azonban, hogy ebben az esetben a végrehajtó tagállam nem tagadhatja meg a európai elfogatóparancs teljesítését és az átadást, hanem legfeljebb azt az említett feltételhez kötheti.³⁸

Ha azonban szabadságelvonással járó *szankció végrehajtására* bocsátották ki az elfogatóparancsot, akkor a 4. cikk (6) bekezdése értelmében mérlegelni lehet a teljesítés megtagadását, de megtagadás esetén a szankció végrehajtását át kell vállalni a kibocsátó államtól. Ez a szabályozás figyelembe veszi az e téren Európában hatályos és a tagállamok által is ratifikált nemzetközi szerződések,³⁹ amelyek az elítélt büntetését követő reszocializációjának elősegítését tűzték ki célul. Ilyen esetben a társadalomba való zökkenőmentes visszailleszkedés könnyebben megy abban az országban, ahol korábban is élt. Ezért, ha az elítélt személy a vele szemben kiszabott szabadságvesztés büntetés letöltése előtt, a végrehajtás előtt a hazájába visszatér, akkor azt kell vélelmezni, hogy maga is hozzájárult ahhoz, hogy a büntetés végrehajtását hazájának átadják. A kerethatározat ezen elvet szem előtt tartva tette lehetővé az esetkör megtagadási okként való szabályozását, ha a végrehajtó tagállam törvényei szerint lehetőség van a végrehajtásra.

Ez egyben garanciális szabály is, ami azonban – a kerethatározat értelmében – nem csupán az állampolgárok számára biztosítottak, hanem olyan más pol-

³⁶ Lásd részletesen M. NYITRAI: i. m. 120–121. p.

³⁷ Uo. 155.p.

³⁸ A tagállamok közül csupán Ausztria jelentette ki, hogy legkésőbb 2008. december 31-ig lehetővé teszi hatóságainak az osztrák állampolgárok átadásának megtagadását ilyen esetben, ha a cselekmény az osztrák jog szerint nem büntethető (kerethatározat 33. cikk).

³⁹ Európa Tanács: az elítélt személyek átszállításáról szóló Strasbourgban, 1983. március 21-én kelt európai egyezmény, 1997. december 18-án kelt kiegészítő jegyzőkönyv.

gárok számára is, akik a végrehajtó tagállamban lakóhellyel rendelkeznek. A személyes kötődés tehát alapjául szolgál a más elbírásnak, amit tulajdonképpen az érintett személynek nyújtandó kedvezménynek is lehet tekinteni.

A magyar jogalkotó kihasználva a kerethatározati szabályozásból eredő lehetőségeket, nem vette át teljes mértékben az uniós norma szövegét, ami önmagában nem helytelen eljárás, hiszen ismeretes, hogy a kerethatározat csupán célkitűzésében kötelező a címzett tagállamok számára, a megvalósítás eszközét és módját maguk választhatják meg. A Magyarországhoz valamilyen módon (állampolgárság, lakóhely) kötődő személyek számára azonban nem egyformán biztosítja az átadás megtagadásának „kedvezményét”, mivel csak a magyar állampolgársággal és lakóhellyel egyaránt rendelkező személyek esetében van lehetőség a más elbírásra. Míg tehát a kerethatározat értelmében (5. cikk) magyar állampolgárságú vagy lakóhelyű személy esetében (ha büntetőeljárás lefolytatására bocsátották ki az európai elfogatóparancsot) garanciát kell nyújtani a visszaszállításra, az Ebemt. abszolút átadási akadályként csak a Magyarországon lakó magyar állampolgár esetében teszi ezt kötelezővé. A kettős kötődéssel nem rendelkező személyek esetén tehát minden további nélkül sor kerülhet – ha egyéb feltételek teljesülnek – az európai elfogatóparancs végrehajtására, azaz a magyar jogalkotó a nagy valószínűséggel más államban élő személyeknek nem biztosítja ezt a kedvezményt.

Összefoglalva tehát a magyar állampolgárság kétféleképpen jelenhet meg az átadási akadályok rendszerében. Egyfelől *abszolút megtagadási ok*, ha az európai elfogatóparancsot szabadságvesztés-büntetés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából bocsátották ki, amennyiben az érintett személynek egyben lakóhelye is van a Magyar Köztársaság területén [Ebemt. 5. § (1) bek.]. Ilyenkor egyébként a magyar hatóságoknak intézkedni kell az adott jogkövetkezmény végrehajtása érdekében. Ezzel szemben csupán *relatív átadási akadályt* képez a magyar állampolgárság, ha az elfogatóparancsot büntetőeljárás lefolytatása céljából bocsátották ki, és a keresett személynek a Magyar Köztársaság területén lakóhelye is van, mivel ilyenkor lehet az átadást teljesíteni, ha a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság megfelelő jogi garanciát nyújt arra, hogy szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés jogerős kiszabása esetén a keresett személyt – kérelem esetén – a büntetés vagy az intézkedés végrehajtására visszaszállítják a Magyar Köztársaság területére [Ebemt. 5. § (2) bek.]. Ha pedig a magyar állampolgárnak nincs lakóhelye Magyarországon, akkor állampolgárságának ténye semmiféle befolyásoló tényezőként nem jelent, átadására az általános szabályok szerint kerülhet sor.

4.4. Eljárási szabályok

A kerethatározat fontos része és egyik legnagyobb erénye bizonyos szigorú eljárási szabályok lefektetése, amelyek megváltoztatására vagy el nem fogadására a tagállami átvétel során sem nyílt lehetőség. Az eljárási szabályok közül

már itt kiemelést igényel az egyszerűsített átadási eljárás választásának lehetősége, amely azt jelenti, hogy amennyiben a keresett személy beleegyezik az átadásába, sokkal rövidebb idő alatt lezajlik az átadás, és alakszerűségei is „lazábbak”, mint ellenkező esetben.

Az eljárási szabályokat nem a kerethatározat eredeti rendelkezései alapján mutatom be a továbbiakban, hanem az Ebemt. szerint, méghozzá azt alapul véve, hogy mi a *magyar hatóságok* teendője az európai elfogatóparanccsal kapcsolatosan.

Az Ebemt. számít elsődleges jogforrásnak az átadási eljárásban, azonban a büntetőeljárás törvényt – mint mögöttes jogforrást is – megfelelően alkalmazni kell. Az európai elfogatóparancs teljesítése és az átadási eljárás, pontosabban az, amikor ebben Magyarország végrehajtó államként érintett, külön törvényben meghatározott különleges eljárásnak tekinthető a Be. rendszerében, ezért az általános eljárási szabályok eltérő rendelkezés hiányában alkalmazandók.

4.4.1. Európai elfogatóparancs kibocsátása és továbbítása

A kerethatározat rendelkezései alapján az európai elfogatóparancs akkor bocsátható ki, ha a terhelt tartózkodási helye s ezáltal a végrehajtó igazságügyi hatóság is *ismert*. Ha nem ismert, akkor a Schengeni Információs Rendszerben (vagy ahol még nem működik, ott az Interpol körözési rendszerében) közzétett nemzetközi körözés az európai elfogatóparanccsal egyenértékűnek tekintendő, de azt megfelelő formában csak a keresett személy megtalálása után lehet kibocsátani.

Ha ismert a terhelt tartózkodási helye, akkor az érintett tagállam belső joga szerint adott az illetékességgel és hatáskörrel rendelkező végrehajtó igazságügyi hatóság is, ilyenkor számára *közvetlenül* meg lehet küldeni az európai elfogatóparancsot. A kibocsátó hatóság segítséget kérhet a közvetlen kapcsolat felvételéhez, azaz a másik tagállami jog szerinti illetékes és hatáskörrel rendelkező hatóság megtalálásához az Európai Igazságügyi Hálózaton keresztül. Ha nem illetékes hatósághoz érkezik a parancs, akkor azt hivatalból továbbítani kell.

A kerethatározat *igazságügyi hatóság* számára teszi lehetővé az európai elfogatóparancs kibocsátását, értelemszerűen minden tagállami jogrendszer szerint hatáskörrel rendelkező hatóságokat kell ide érteni.

4.4.2. Magyarország mint végrehajtó tagállam

A másik tagállamban a formailag és tartalmilag is megfelelően kibocsátott európai elfogatóparancs nyomán a megkeresett magyar igazságügyi hatóságoknak a Magyarországon tartózkodó keresett személlyel szemben intézkedniük kell. Az Ebemt. a Fővárosi Bírósághoz kizárólagos illetékességet telepít (9. §),⁴⁰ így

⁴⁰ Hasonlóan egyébként a kiadatási ügyekhez.

hazánkban végrehajtó igazságügyi hatóság kizárólag ez a bíróság lehet, amely egyesbíróként jár el, az Ebemt. szerinti különleges eljárásban. Amennyiben az európai elfogatóparancsot – valamely megtagadási ok fennállta miatt – nem lehet teljesíteni, a kibocsátó igazságügyi hatóságot az igazságügy-miniszter tájékoztatja a Fővárosi Bíróság megtagadó határozatáról és annak indokairól. Ha nem állnak fenn megtagadási okok, és a keresett személyt a Magyar Köztársaság területén elfogják, őrizetbe vételét követően a Fővárosi Bíróság elé kell állítani.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés tapasztalatai alapján az eddigiekben kialakult és működtetett intézményrendszerben (Interpolon keresztül történő körözés) az a tipikusan előforduló eset, hogy a nemzetközi elfogatóparancs kibocsátásakor általában nem tudja a kibocsátó állam, hogy pontosan hol is tartózkodik a keresett személy. Ezért amennyiben valahol elfogják a körözés alapján, akkor az elfogatóparancsot, illetve a kiadatási kérelmet utólag kell megküldeni az elfogás helye szerinti államnak. Ez nincs másképpen az uniós államok közötti viszonylatban sem, így legtöbbször az fordulhat elő, hogy az európai elfogatóparancsot – amennyiben annak feltételei fennállnak, azaz átadási bűncselekménnyről van szó – az elfogáshoz képest *utólag* kell megkérni a kibocsátó igazságügyi hatóságtól.

A keresett személy őrizete 72 óráig tarthat, amelyen belül a Fővárosi Bíróság tárgyalást tart, ezen az ügyész és a védő részvétele kötelező, ha nincs meghatalmazott védője, akkor részére védőt kell kirendelni, illetőleg szükség esetén tolmácsot kell biztosítani.

A tárgyaláson a bíróság a keresett személyt meghallgatja, különösen személyazonosságára, állampolgárságára, illetve – ha erre nyilatkozni kíván – az átadás feltételeit befolyásoló körülményekre. Ismertetni kell vele az európai elfogatóparancs tartalmát, és tájékoztatni kell annak lehetőségéről, hogy hozzájárulhat a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság részére történő átadásához, illetve külön kell nyilatkoznia továbbá arról is, hogy lemond-e a nemzetközi jog általánosan elismert elvének, a specialitás szabályának az alkalmazásáról.⁴¹ A keresett személy válaszait külön kell a jegyzőkönyvben rögzíteni.

Amennyiben hozzájárul az átadáshoz, akkor az ún. *egyszerűsített átadást* lehet teljesíteni, amelyben a rövidebb határidők miatt az elfogás és a tényleges átadás között lényegesen kevesebb idő telik el, így az érintett személy átadási célú fogvatartása a lehető legrövidebb ideig tart. Ilyenkor a Fővárosi Bíróság kötelezően elrendeli a keresett személy *átadási letartóztatását* és egyben egyszerűsített átadását.

⁴¹ A specialitás szabálya szerint az átadott személy az átadása előtt elkövetett csak olyan cselekménye miatt üldözhető, amelyre nézve az átadását kérték, és amelyre nézve azt a végrehajtó igazságügyi hatóság engedélyezte. E szabály alkalmazásáról való lemondás esetén a keresett személy ellen az átadása után bármely az átadása előtt elkövetett cselekménye miatt büntetőeljárást lehet indítani.

Az egyszerűsített átadás elrendelése ellen jogorvoslatnak helye nincs. A jogerős határozatot a beleegyezés kinyilvánításától számított tíz napon belül meg kell hozni, s a jogerőre emelkedéstől számított tíz napon belül a tényleges átadásnak is meg kell történnie. Mindez tehát azt jelenti, hogy az egyszerűsített átadás keretében az elfogástól számított legfeljebb 23 napon belül sor kerül a fizikai átadásra is.

A magyar jog szerint a beleegyezés nem vonható vissza (hasonlóan az egyszerűsített kiadatási eljáráshoz), de egyes más tagállamok joga erre lehetőséget ad (lásd alább Magyarország mint kibocsátó állam).

Amennyiben a keresett személy nem kíván élni az egyszerűsített átadási eljárás lehetőségével, és nem áll fenn átadási akadály, a Fővárosi Bíróság elrendeli a keresett személy *ideiglenes átadási letartóztatását*, és az erről szóló határozatot haladéktalanul megküldi az igazságügy-miniszternek, aki értesíti minderről a kibocsátó igazságügyi hatóságot s kéri az európai elfogatóparancs haladéktalan megküldését. Az ideiglenes átadási letartóztatás addig tart, amíg az európai elfogatóparancs meg nem érkezik, de legfeljebb az elrendeléstől számított 40 napig, ugyanis a határidő eredménytelen elteltével, azaz ha nem érkezik meg az európai elfogatóparancs, a letartóztatást meg kell szüntetni. Az európai elfogatóparancsot az igazságügy-miniszter fogadja és haladéktalanul megküldi a Fővárosi Bíróságnak, amely ismét tárgyalást tart.

Ha nem áll fenn megtagadási ok, elrendeli az *átadási letartóztatást* és az átadást. A határozattal szembeni fellebbezésről az ügyésznek, a keresett személynek és védőjének a kihirdetést követően nyomban nyilatkoznia kell. Tekintettel arra, hogy a fellebbezés nem halasztó hatályú (Ebemt. 9. §), a határidőket az esetleges fellebbezés nem módosítja. A jogerős határozat meghozatalára az elfogást követő hatvan napon belül [Ebemt. 16. § (1) bek. b) pont], a tényleges átadásra pedig ezt követő tíz napon belül kell, hogy sor kerüljön. Így tehát a keresett személyt elfogásától számított legfeljebb 70 napon belül át kell adni a kibocsátó állam illetékes hatóságának.

Elvileg nem kizárt a törvény alapján, hogy a keresett személy a „második körben”, azaz a második tárgyalás alkalmával egyezzen bele az egyszerűsített átadásba. Ilyenkor az elrendelő határozat ellen nincs helye fellebbezésnek, s a jogerős határozatot ekkor is a beleegyezés kinyilvánítását követő tíz napon belül kell meghozni, amit követő további tíz napon belül a tényleges átadás is megtörténik. Véleményem szerint a „második körös” beleegyezés nem eredményez törvényileg előírt rövidebb határidőt, de értelemszerűen nem enged hosszabbat sem, ti. a hatvan napos határidőt, ami a bele nem egyezés esetére vonatkozik, abszolútnak kell tekinteni.

Bár valószínűleg kevésbé tipikus, de az is előfordulhat, hogy a kibocsátó igazságügyi hatóság számára ismert a keresett személy magyarországi tartózkodása, ezért az európai elfogatóparancsot még az elfogás előtt megküldi az igazságügy-miniszternek vagy közvetlenül a Fővárosi Bíróságnak. Ilyenkor értelemszerűen egy tárgyaláson is el lehet intézni az ügyet, igaz, az eljárási határidők

nem változnak, hiszen azok érintett személy beleegyezésétől függnék, nem pedig a tárgyalások számától.

A kerethatározat felhatalmazásával élve a magyar jogalkotó *biztosíték* megkövetelését írja elő a Fővárosi Bíróságnak: ha az európai elfogatóparancsot olyan határozat végrehajtása céljából bocsátották ki, amelyet a keresett személy távollétében hoztak, és a keresett személlyel nem közölték előzetesen a távollétében hozott határozat alapjául szolgáló tárgyalás időpontját és helyét, az átadás feltételeként kell szabni, hogy a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóság megfelelő jogi garanciát nyújtson arra, miszerint a keresett személynek lehetősége lesz a kibocsátó tagállamban az ügy újratárgyalását kérni és a bírósági tárgyaláson jelen lenni (Ebemt. 7. §).

Előfordulhat olyan eset, amikor a Fővárosi Bíróság a rendelkezésre álló információk alapján nem tud dönteni. Ilyenkor *kiegészítő információkat* kérhet a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságtól. A jogerős döntés meghozatalára irányadó határidőket azonban ebben az esetben is figyelembe kell venni, így a Fővárosi Bíróság határidőt szabhat a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságnak a kiegészítő adatok megküldésére.

A Fővárosi Bíróság határozatai ellen van *jogorvoslat*, amennyiben azt a törvény nem zárja ki. Az egyszerűsített átadás elrendelése ellen nincs helye fellebbezésnek, az átadás elrendeléséről szóló határozattal szembeni fellebbezést – a szűkös határidők miatt – nyomban be kell jelenteni. A fellebbezést két napon belül közvetlenül kell a Fővárosi Ítéletáblához felterjeszteni, amely arról tájékoztatóan dönt.

A kerethatározat előírja, hogy az európai elfogatóparancs teljesítését *sürgős ügyként* kell kezelni, s ennek érdekében a maximális határidőket is előírja, amiket a magyar jogalkotó is átvett változtatás nélkül - a fentiek szerint. Kivételes esetben elképzelhető, hogy a tíz, illetve hatvan napos határidőn belül nem hozható meg a jogerős döntés, ilyenkor azok harminc nappal meghosszabbíthatók. Ebben az esetben a Fővárosi Bíróság a késedelem okainak közlése mellett – az igazságügy-miniszter útján – haladéktalanul tájékoztatja a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságot, az igazságügy-miniszter pedig az Eurojustot.⁴² A tényleges, fizikai átadásra előírt tíznapos határidő is meghosszabbítható a részt vevő tagállamokon kívül eső elháríthatatlan akadály (*vis maior*) miatt vagy különös méltánylást érdemlő emberiességi okból. Ilyenkor új átadási időpontban kell megegyezni s az új határnapot követő tíz napon belül kell a tényleges átadást foganatosítani. A fizikai átadásra szabott határidők lejárta után az érintett személyt szabadon kell bocsátani.

A határidő meghosszabbítása esetére a törvény nem ír elő objektív határidőt, azaz olyan időtartamot, amelyen belül a *vis maior* vagy az emberiességi ok el-

⁴² Európai Igazságügyi Együttműködési Egység, célkitűzése az Európai Unión belüli igazságügyi együttműködés koordinációja. Létrehozta a 2002/187 sz. tanácsi határozat, hatálybalépés: 2002. március 6.

hárulását az érintett személy fogvatartásával lehet megvárni. Erre nézve a kerethatározat sem ad iránymutatást, azonban az érintett személy érdekei mindenképpen objektív határidőt követelnek meg. Felmerülhet, hogy analóg módon lehetne alkalmazni a kiadatra meghatározott határidőket (hazánkban maximum egy év). Bár célkitűzése hasonló, az átadási eljárás kifejezetten nem kiadatás, önálló jogszabály is tartalmazza, s ezért nincs igazán alapja az analógiának. Ennek hiányában elvileg az általános eljárási határidők, így az előzetes fogvatartásra vonatkozó szabályok bírhatnak relevanciával, igaz, a magyar szigorúan törvényt pozitivistá jogszemlélet aligha engedné azok alkalmazását. Ezt támasztaná alá egyébként az az elméleti törekvés is, ami az emberi jogi garanciáknak is a legjobban megfelel, hogy a kiadási (átadási) célú letartóztatást éppen olyan fogvatartásnak kellene tekinteni, mint a „normális” büntetőeljárási kényszerintézkedés.⁴³ Másik megoldásként kínálkozik a törvény szövegét megszorító értelmezés, amelynek alapelve, hogy az átadási letartóztatásban levő személy határozatlan ideig nem várakozhat az átadására, tehát az átadás időpontjára vonatkozóan mindig kell lennie kitűzött időpontnak. Ha pedig nincs kitűzött átadási határidő, az érintett személyt el kell engedni. Tovább bonyolítja – véleményem szerint – a kérdés eldöntését, hogy az átadásra sor kerülhet a büntetés végrehajtása céljából kibocsátott európai elfogatóparancs teljesítése nyomán is, ezért az átadási letartóztatásnak még az ilyen extrém esetekben sem szabadna túllépnie az érintett személyre váró, kiszabott szabadságvesztés tartamát.

Ha az érintett személy Magyarországon *menekültkénti* vagy *menedékeskénti* elismerését kérte, önmagában ez a tény az átadásnak nem lehet akadálya, mivel az Európai Unió tagállamai egymás vonatkozásában biztonságos harmadik országnak számítanak, és átadása esetén a menedékjogi eljárást fel kell függeszteni. Az eljárás folytatására akkor kerülhet sor, ha a személy a Magyar Köztársaság területére visszatér (Ebemt. 17. §).

Ha pedig a keresett személyt nemzetközi jogon vagy a közjogi tisztség betöltésén alapuló *mentesség* illeti meg a Magyar Köztársaság területén, a fentiek szerinti határidőket attól a naptól kell számítani, amelyen a Fővárosi Bíróságra érkezik a mentesség felfüggesztéséről, illetve a büntetőeljárás megindításához való előzetes hozzájárulásról szóló értesítés. A mentesség felfüggesztése érdekében a Fővárosi Bíróság haladéktalanul megkeresi a nemzetközi jogon vagy a közjogi tisztség betöltésén alapuló mentesség ügyében döntési jogkörrel rendelkező szervet, illetve személyt. Ha a mentesség felfüggesztése egy másik állam vagy valamely nemzetközi szervezet hatáskörébe tartozik, e tényről a szükséges intézkedés megtétele érdekében – az igazságügy-miniszter útján – értesíti a kibocsátó tagállami igazságügyi hatóságot (Ebemt. 18. §).

⁴³ Vö. M. NYITRAI: i. m. 132. p.

4.4.3. Magyarország mint kibocsátó tagállam

Az Ebemt. 25. § (1) bekezdése szerint csak bíróság jogosult európai elfogatóparancsot kibocsátani, ami azt jelenti, hogy büntetőeljárás lefolytatására a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező nyomozási bíró, szabadságvesztés végrehajtására pedig a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező büntetés-végrehajtási bíró bocsáthatja ki az európai elfogatóparancsot, ha a terhelt valamelyik uniós államban tartózkodik. Ha azonban nem ismert a tartózkodási helye, azaz mind uniós tagállamban, mind más államban is keresni kell, nem lehet európai elfogatóparancsot kibocsátani, mivel harmadik állam a keresett személy megtalálása és őrizetbe vétele esetén az európai elfogatóparancsot nem fogja hatályos megkeresésnek tekinteni. Emiatt ilyen esetben a nemzetközi elfogatóparancs kibocsátására kerül sor, s amennyiben az Európai Unió valamely tagállamában veszik őrizetbe a terheltet, a magyar bíróság utólag kibocsátja az európai elfogatóparancsot és megküldi az igazságügy-miniszternek továbbításra a keresett személy elfogásától számított három napon belül (Ebemt. 27. §). Ha ismert a keresett személy tartózkodási helye, a korábban kibocsátott nemzetközi elfogatóparancs helyébe – 2004. május 1. után – európai elfogatóparancs lép, megtartva az eredeti kibocsátási időpontot és ügyszámot (Ebemt. 26. §).

A fentieknek megfelelően kibocsátott európai elfogatóparancs nyomán a másik tagállami hatóságok intézkednek, s eljárásuk során további információkat és kiegészítéseket kérhetnek a magyar bíróságtól, illetve az információkat a magyar hatóság is megküldheti pótlólagosan a végrehajtó igazságügyi hatóságnak. A magyar nyelven kibocsátott európai elfogatóparancs idegen nyelvre történő fordítása iránt az igazságügy-miniszter intézkedik; a fordítás költsége bünygyi költség, amelyet az európai elfogatóparancsot kibocsátó bíróságnak, illetve büntetés végrehajtási bírónak kell megelőlegeznie.

Ha az európai elfogatóparancs alapján felkutatták és őrizetbe vették a keresett személyt, az átadás teljesítésére a végrehajtó tagállam joga szerint kerül sor, de ilyenkor a másik tagállambeli végrehajtó igazságügyi hatóság – a kerethatározat, illetve az adott tagállam belső jogszabálya alapján – kérhet biztosítékot a magyar államtól a kerethatározat szerinti három esetben. Értelemszerűen, ha a végrehajtó állam belső joga ezeket nem vette át, akkor nem hivatkozhat a biztosíték adásának kötelezettségére, s az is nyilvánvaló, hogy a kerethatározatban meghatározott kört nem is bővítheti. A kerethatározat elvileg lehetővé teszi tehát (5. cikk), hogy a magyar államtól (a kibocsátó igazságügyi hatóság útján) biztosítékot kérjen a végrehajtó igazságügyi hatóság az *életfogytig tartó szabadságvesztéssel* büntetendő cselekmény vagy kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés esetén arra nézve, hogy a kérdéses bűncselekmény miatti elítélést követően legkésőbb 20 éven belül lehetőség lesz a felülvizsgálatra. Ezt a feltételes szabadságra bocsátás intézményével bizonyos deliktumok esetében garantálni lehet, de a feltételes szabadság kizárásakor, illetve a büntethetőségükben el nem évülő bűncselekmények esetén nem.

Garanciát kérhet még a végrehajtó igazságügyi hatóság arra nézve is, hogy amennyiben a magyar európai elfogatóparancs büntetőeljárás lefolytatására vonatkozik és az érintett személy a végrehajtó állam polgára vagy lakosa, a magyar büntetőeljárás befejeződésével őt a szankció végrehajtására *visszaszállítják* a végrehajtó államba.

A harmadik esetkör a terhelt *távollétében* lefolytatott eljárásra vonatkozik, de ezt a jogintézményt nem mindegyik tagállam jogrendszere ismeri. Az érintett személy elemi érdekeit is figyelembe véve, az így hozott határozatok kölcsönös elismerésének elvét nem sérti a külön biztosíték esetleges kikötése. A kerethatározat annak megkövetelését teszi lehetővé, hogy – amennyiben kéri a végrehajtó igazságügyi hatóság – a magyar állam garantálja, hogy ha az érintett személyt személyesen nem idézték vagy más módon nem értesítették a tárgyalásról, lesz joga a tárgyalás megtartását újból kérni és a tárgyaláson jelen lenni. A hatályos magyar eljárásjogi rendelkezések ezt a garanciavállalást engedik, mivel a Be. értelmében [392. § (1) bek. e) pont, 395. § (3) bek., 531. § (6) bek.] a terhelt távollétében lefolytatott büntetőeljárás jogerős határozattal történő befejezése után a terhelt javára perújítási indítványt lehet előterjeszteni – azaz az ügy újratárgyalását indítványozni – a terhelt tartózkodási helyének ismertté válása esetén. A fenti rendelkezéseknek megfelelő, a terhelt távollétében tartott tárgyaláson hozott jogerős ítélettel szemben előterjesztett perújítási indítvány alapján így a perújítási eljárást – a Be. 397. §-ának (4) bekezdése szerint soron kívül – le kell folytatni.

A keresett személy a végrehajtó igazságügyi hatóság előtt külön lemondhat a *specialitás* szabályáról (lásd 41. lábjegyzet), ebben az esetben újabb, az európai elfogatóparancsban nem szereplő bűncselekmények miatt is lefolytatható Magyarországon vele szemben az eljárás. Ha azonban a végrehajtó igazságügyi hatóság dán, ír vagy finn, azzal is számolni kell, hogy ezen országok joga – a kerethatározathoz tett fenntartás értelmében – lehetővé teszi a specialitásról való lemondás visszavonását egészen a fizikai átadás időpontjáig.

Amennyiben a végrehajtó tagállam teljesíti az itthon kibocsátott európai elfogatóparancsot, az elfogott keresett személyt átadják Magyarországnak, illetve a kibocsátó bíróságnak. Ha a keresett személy *beleegyezett* az átadásába, a fizikai átadást sokkal rövidebb idő, kb. három hét alatt foganatosítják. A kerethatározathoz azonban néhány tagállam tett olyan tartalmú fenntartást, aminek értelmében jogukban lehetővé teszik a keresett személy számára a beleegyezés visszavonását.⁴⁴ Ha tehát a keresett személyt Belgiumban, Dániában, Írországbban, Finnországban, vagy Svédországban fogják el, az érintett személy a már kinyilvánított beleegyezést visszavonhatja – akár a kitűzött fizikai átadás időpontjáig is –, így annak joghatásai sem érvényesülhetnek. Ilyenkor a szigorú határidők számításánál a beleegyezés dátuma és a visszavonás dátuma közötti időszakot nem kell figyelembe venni. A magyar kibocsátó hatóságot ez annyi-

⁴⁴ A magyar jog ezt – ahogy látható volt – nem teszi lehetővé.

ban érintheti, hogy a beleegyezés visszavonása, így az egyszerűsített átadás megghiúsulása a közösen meghatározott átadási időpontot is megváltoztatja; s a másik tagállam tovább folytatja belső joga szerint az átadási eljárást.

A ténylegesen átadott személlyel szemben a magyar bíróság lefolytatja a büntetőeljárást vagy intézkedik a jogerős szabadságvesztés végrehajtásának megkezdéséről.

4.4.4. Átadás elhalasztása – ideiglenes átadás

Ha Magyarországra olyan személlyel szemben kibocsátott európai elfogatóparancs érkezik, akivel szemben Magyarországon *más bűncselekmény* miatt folyik büntetőeljárás vagy vele szemben szabadságvesztést, illetve szabadságelvonó intézkedést szabtak ki, a magyar végrehajtó igazságügyi hatóságnak kell eldönteni, hogy az időben konkuráló büntetőeljárások (illetve végrehajtandó szankciók) közül melyik fogja a másikat megelőzni. Külön bizonyítást nem igényel, de mindenképpen kiemelő, hogy itt nem ugyanazon bűncselekményről van szó, mint amire az európai elfogatóparancs vonatkozik, mivel ez esetben az Ebemt. szerint a teljesítést és így az átadást is meg kell tagadni.

Ilyen helyzetben két megoldást közül választhat a magyar végrehajtó igazságügyi hatóság, a Fővárosi Bíróság. Egyfelől *elhalaszthatja az átadást*, hogy előbb a magyar állam folytathassa le a büntetőeljárást, illetve a szankciót végrehajthassa. Az elhalasztás tényéről az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló határozatban rendelkezik, vagy ezt utólag is megteheti (Ebemt. 22. §). Ilyenkor – bár ezt sem a kerethatározat, sem pedig a törvény nem fejt ki – a büntetőeljárás jogerős befejezését, illetve a szankció végrehajtásának befejezését követően kerülhet sor az érintett személy átadására, és a kibocsátó állambeli büntetőeljárás lefolytatására, illetve szankció végrehajtására. Ha a keresett személy az átadási letartóztatás elrendelésekor előzetes letartóztatásban van, vagy szabadságvesztését tölti, illetve vele szemben szabadságelvonással járó intézkedést hajtanak végre, az átadási letartóztatást attól az időponttól kezdődően kell fogamatba venni, amikor az előzetes letartóztatás megszűnik, illetve a szabadságvesztés vagy szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása befejeződik (Ebemt. 23. §). „E döntésének meghozatalakor a Fővárosi Bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy milyen cselekmény miatt van folyamatban a keresett személy ellen Magyarországon büntetőeljárás; milyen nehézséget okozna, ha a keresett személy átadására az eljárás befejezése előtt kerülne sor. Meg kell vizsgálnia, hogy folytatható-e a keresett személy személyes jelenléte nélkül az eljárás. Mérlegelnie kell továbbá azt is, hogy az európai elfogatóparancs kibocsátásának alapjául szolgáló cselekmény és a Magyarországon folyamatban lévő eljárás alapjául szolgáló cselekménynek milyen a tárgyi súlya, illetőleg azokban a keresett személy milyen minőségben vett részt.”⁴⁵

⁴⁵ 2003. évi CXXX. törvény. Miniszteri Indokolás.

Másrészt az elhalasztás helyett lehetősége van a Fővárosi Bíróságnak az ún. *ideiglenes átadásra* is, ami pedig azt jelenti, hogy a két igazságügyi hatóság írásban kötött megállapodása szerinti feltételek (határidők, fogvatartás) mellett ugyan átadják a keresett személyt, de őt a megállapodás szerinti időpontig vissza kell „adni” Magyarországra.

A Magyarországon kibocsátott európai elfogatóparancs alapján másik tagállamban elfogott személy esetében is sor kerülhet a Magyarországnak történő átadás elhalasztására, illetve az ideiglenes átadásra, amikor is a Fővárosi Bíróság az elfogás helye szerinti végrehajtó igazságügyi hatósággal köti a fenti megállapodást.

4.5. Az érintett személy joghelyzete

A nemzetközi bűnügyi együttműködés egyes formáiban hagyományosan a két állam közötti kapcsolat érvényesül, azonban az utóbbi időben egyre inkább fontosabbá váltak az érintett személy érdekei is, s ezt a fejlődést a kerethatározat kidolgozásakor is alapvető szempontként vették figyelembe.

Másfelől kiemelendő, hogy az emberi jogok és azok védelmi rendszerének fejlődése révén, a bűnüldözés legújabbkori nagy kérdése (Európában) mindig az, hogy magas fokú biztonságot és bűnüldözési hatékonyságot hogyan lehet az egyéni jogok csorbitása vagy indokolatlan korlátozása nélkül megteremteni. Nincs ez másképp a bűnüldözés nemzetközi vetületében sem, ezért az ilyen tárgyú nemzetközi dokumentumokban mindkét oldal alapvető érdekeinek kiegyensúlyozására és az elfogadhatóságra törekednek. Ismeretes, hogy a bűnügyi együttműködés során, illetve szűkebben a kiadatási kapcsolatrendszerben az államokat egyszerre két nemzetközi kötelezettség terheli, mivel a nemzetközi együttműködést szabályozó szerződéseket, illetve az emberi jogok konvencióit egyaránt figyelembe kell venni.⁴⁶ Ma már nem kérdéses, hogy Európában a kiadatási ügyek sem vonhatók el az Európai Emberi Jogi Egyezmény hatálya alól,⁴⁷ ráadásul szélesebb körben vizsgálandók ilyen esetben a garanciák, mivel a végrehajtás emberi jogi konformitásához hozzátartozik az érintett személlyel szemben a megkereső államban várható bánásmód vizsgálata, még akkor is, ha az nem részese az egyezménynek. Alapelve vált ugyanis, hogy „a megkeresett állam közvetlen felelősséggel tartozik a kiadni kért terheltért, s ez minden olyan esetben megállapítható, amikor a kiadatás engedélyezése közvetlen következményeként a terhelt emberi jogainak sérelmet szenvednek a megkereső államban folyó büntetőeljárásban. Ha a jogsérelem alaposan valószínűsíthető, a kiadást akkor is meg kell tagadni, amennyiben maga a kiadatási szerződés rendelkezései alapján nem lenne lehetőség a kérelem elutasítására.”⁴⁸ Így például

⁴⁶ Részletesen lásd M. NYITRAI: i. m. 128. p.

⁴⁷ Uo. 132. p.

⁴⁸ Uo. 134. p.

az Európai Emberi Jogi Bíróság kimondta a kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának megsértését abban a kiadatási eljárásban, amikor is az érintett személy az USA-nak történő kiadatását az ottani halálbüntetés végrehajtására vagy annak szabadságvesztésre történő átváltoztatására irányuló eljárás hosszúsága miatt (ún. siralomház-szindróma) panaszolta meg.⁴⁹

A kerethatározat mindezek miatt már a preambulumban kiemeli, hogy az alapvető jogokat és az Európai Unió Alapjogi Kartájának rendelkezéseit tiszteletben kell tartani, illetve külön hangsúlyozza a diszkrimináció, a kínzás és az embertelen, a megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát.

Ezen túlmenően pedig az egyes konkrét rendelkezésekben is tükröződik az érintett személy jogainak lehető legmesszemenőbb figyelembe vételére való törekvés. A tagállamok kötelezettsége, hogy a kerethatározatnak megfelelő tartalommal bíró belső jogszabályt saját jogrendjüknek megfelelő formában alkossák meg, aminek során a tagállami jogalkotónak egyébként is figyelemmel kell lennie az emberi jogi vívmányokra.

A fentieknek megfelelően került sor a rövid határidők, illetőleg a sürgősségi elbírálás előírására, így az érintett személy személyi szabadságát – az átadás érdekében – a lehető legkevesebb ideig kell korlátozni. Az érintett személy érdekét szolgálja, hogy az átadásába történő beleegyezése gyorsabb eljárási kereteket nyit meg, s a beleegyezés lehetőségét (annak jogkövetkezményeivel) nem lehet az érintett személytől megvonni. A kerethatározat tartalmaz továbbá egy sor garanciális szabályt, amelyek az érintett személy jogait és érdekeit védelmezik, így a tájékoztatáshoz, védőhöz, tolmácsolóhoz való jog biztosítását, a meghallgatás jogát, illetve az átadási célú fogvatartás idejének beszámítási kötelezettségét. Ezeket a rendelkezéseket a magyar törvény is hiánytalanul átvette.

A kiadatási kapcsolatrendszerben az érintett személy joghelyzetét nagyban befolyásolja a *specialitás* elvének érvényesülése, ami azt jelenti, hogy csak a kiadatási kérelemben szereplő bűncselekmények miatt lehet a megkereső államban lefolytatni a büntetőeljárást, a kiadást megelőzően elkövetett más bűncselekmények miatt nem,⁵⁰ illetve ilyen esetben kiegészítőleg újabb hozzájárulást kell kérni a megkeresett államtól (itt a végrehajtó igazságügyi hatóságtól). Az eljárási akadályként is felfogott elv az Európai Unió tagállamai közötti új rendszerben is alkalmazandó, azonban egyre szűkebb tartalommal. A kerethatározat leszögezi az elv érvényességét, azonban számos kivételt is alapít (27. cikk), ezeket a magyar törvény is követi (Ebemt. 31. §). Lényeges továbbá, hogy maga az érintett személy is lemondhat a specialitás elvének alkalmazásáról.

⁴⁹ Soering v. The United Kingdom (1989. július 7.), A/161.

⁵⁰ Általában kivételként tekintendő, ha az érintett személynek alkalma lett volna elhagyni a megkereső ország területét és ezt nem tette meg, vagy ha oda visszatért.

Érdemes külön szólni a kerethatározat 27. cikkéről, amelynek értelmében a tagállamok egymás közötti viszonyaikban eljárhatnak úgy is,⁵¹ hogy az átadott személy – ha nem mondott le a specialitás szabályának alkalmazásáról – átadás előtt elkövetett, az átadás alapjául szolgáló bűncselekménytől eltérő bűncselekménye miatti büntetőeljárás lefolytatásához, illetve a szabadságelvonással járó szankció végrehajtásához a hozzájárulást *adottnak* tekintik, azaz nem kell a végrehajtó igazságügyi hatóság újabb határozatát beszerezni.⁵² Ahogy a fentiekben is látható volt, a magyar törvény – a kerethatározatot meghaladóan – a más bűncselekményre vonatkozó hozzájárulás feltételének tekinti, hogy az is átadási bűncselekmény legyen. Igaz, az Ebemt. 21. § (1) bekezdése szerint a hozzájárulás a 3. § alapján nem tagadható meg, ami ad absurdum azt jelentené, hogy a pótlólagos hozzájárulás megadásakor az általános átadási bűncselekmények esetén nem kellene a törvényi feltételeket vizsgálni, és minden esetben meg kellene adni a hozzájárulást, még akkor is, ha az adott másik cselekmény a magyar jog szerint nem büntetendő. Ezt az értelmezést azonban nem lehet elfogadni, így az utóbb említett cselekmények esetében jogszerű a kettős inkrimináció vizsgálata, s ezt a kerethatározati rendelkezés sem zárja ki. Annyi még megjegyezhető, hogy a kerethatározat fenti szabálya önmagában a legalapvetőbb emberi jogi garanciákat is sérti, hiszen annak értelmében elegendő a két állam egybehangzó nyilatkozata ahhoz, hogy a specialitás szabályát mellőzzék, azaz nincs szükség külön igazságügyi hatósági határozatra.

Ha a fizikai átadás is megtörtént, és az érintett személy nem mondott le a specialitás szabályának alkalmazásáról, más bűncselekmény miatti eljárás lefolytatásához – kiegészítőleg – be kell szerezni a végrehajtó igazságügyi hatóság hozzájárulását, amit a magyar törvény értelmében meg kell adni, ha a cselekmény önmagában is átadási kötelezettséget von maga után (Ebemt. 21. §).

A kerethatározat nem szól külön az érintett személy jogorvoslati lehetőségéről. Ezt két okra is vissza lehetne vezetni: egyfelől a nemzetközi jog hagyományosan nem ismeri az egyéni panaszjogot a kiadatás ellen, mivel a régóta uralkodó felfogás szerint az ilyen ügyek államközi együttműködésnek minősülnek s így az érintett személy szubjektív helyzetét nem befolyásolják. Másrészt viszont abból is ki lehet indulni, hogy ezt a kérdést minden tagállam a saját jogfelfogásának megfelelően kell, hogy szabályozza, ezért nem szükséges a kerethatározati rögzítés.

A magyar jogalkotó lehetőséget teremt a jogorvoslatra, az átadást elrendelő határozat ellen lehet fellebbezni (lásd fent is), értelemszerűen azonban az egyszerűsített átadás ellen nem, hiszen ennek előfeltétele éppen az érintett személy beleegyezése. Érdekes kontraszt, hogy míg a német törvényjavaslat viszont kifejezetten az előzőekben elsőként említett indok miatt zárja ki a fellebbezést

⁵¹ Az ilyen eljárást a Tanács Főtitkárságán be kell jelenteni.

⁵² Kivéve, ha az átadásról szóló határozatban másképp rendelkezik.

lehetőségét, például az osztrák, illetve a brit törvény azt – a magyarhoz hasonlóan – lehetővé teszi.

5. Kezdetek és távlatok

Az új rendszernek meg kellett születnie, s már ma sem lényeges, hogy más körülmények között lassabban került volna rá sor. Igaz, 2004. január 1-jén nem lehetett minden tagállamban életbe léptetni, hiszen arra az időpontra több országban még a törvényjavaslat sem készült el. Más tagállamok viszont az első naptól kezdődően komolyan veszik és alkalmazzák az új rendszert, így különösen Spanyolország és a skandináv államok. Egy februári sajtójelentés szerint például átlagosan 15 napra csökkent az eddigi egy–másfél évről a „kiadatási”, az átadási procedúra,⁵³ amit a legviszafogottabb módon is sokat ígérő, imponáns eredménynek lehet és kell nevezni.

Nem lehet vitatni, hogy egyes tagállamok elnyújtott első jogalkotási procedúrája és a mögöttesen meghúzóódó általános fanyalgás egy kicsit homályosít a más tagállamok közötti eredményes munka csillogásán, de kijelenthető, hogy hosszú távon minden tagállamban érvényesülni fog, s az olasz átvételnek is hamarosan meg kell történnie. A bizonyos értelemben nehéz kezdet annak is köszönhető, hogy ez a kerethatározat az első olyan uniós aktus, amely a jövőben akár a büntető igazságszolgáltatás egységes területének megvalósításához is vezethet, s mint ilyen, át kell esnie az évszázados hagyományokkal és eltérő felfogásokkal való konfrontáción is. A jogfejlesztés, amit a kerethatározatban foglalt kötelezettségek miatt minden tagállamnak el kellett végeznie, haladó szellemű, s bár bizonyos részletszabályok vonatkozásában tehettek fenntartást a (rég) tagállamok, illetőleg általában a bűnügyi együttműködést, a büntetőeljárást szabályozó tagállami rendelkezéseknek érvényesülniük kell az átadási eljárásban, nem lehet vitatni a kerethatározat jogegységesítő szerepét.

Láthatjuk, az európai elfogatóparancs és a vele járó átadási eljárás múltja sajátos, a jelene sem mentes kétségektől, jövője viszont egyértelmű. Hosszú az út az egységes büntető igazságszolgáltatási térséghez – ha egyáltalán van, ami oda vezet –, mégis a konkrétabb célkitűzéshez, azaz a büntetőügyekben hozott határozatok kölcsönös elismeréséhez, vagyis az ilyen határozatok „szabad mozgásához” egy lépéssel közelebb került az Európai Unió.

⁵³ Lásd www.bruinfo.hu 2004. február 23.

EUROPEAN ARREST WARRANT AND THE SURRENDER
PROCEDURE

(Summary)

Justice and Home Affairs has clearly become a top policy priority in the European Union, new legal tools and frameworks are developed by the fight against terrorism and cross-border crime such as the principle of mutual recognition of judicial decisions in criminal matters and the system of the European Arrest Warrant (EAW).

The new system of EAW has abolished the traditional extradition procedures between the Member States of the EU and replaced this with the 'surrender' between the competent judicial authorities of the Member States. In general, the surrender is to apply in certain cases without the control of double criminality. Its main purpose is to simplify as well as speed up the surrender procedures, avoiding the delays, the administrative burdens and the overlaps of existing extradition systems.

Regulating the new system, there are two legal level to distinguish. Firstly, the framework decision of the Council Nr. 2002/584/JHA on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, which is binding upon the Member States as to the results to be achieved but leaves to the national authorities the choice of forms and methods [Art. 34 2. b) TEU], constitutes an European level of the regulation, and because of the obligation of implementation, a national level of ruling has been arising as well: every Member States had to take the necessary measures to comply with the provisions of the framework decision (by 31 December 2003). In Hungary, the implementation is executed by the Act Nr. CXXX of 2003.

Both level of regulations are analysed in this study, for the main purpose to examine the conformity of the Hungarian implementation with the European legal requirements. First of all, presenting its main principles, the author describes the political and legal aims of the introduction of the new regime of EAW and presents the rules of both levels regarding the territorial, temporal and personal scope. The details of the surrender procedures of the framework decision are presented in connection with the Hungarian rules, as follows: Definition of the EAW; Surrender Crimes; Grounds for Non-Execution of the EAW; The Issuing the EAW in Hungary; The Execution of the EAW in Hungary; Procedural Safeguards.

The new innovative regime of the European Arrest Warrant is a cornerstone for the creation of a unified legal and judicial area of extradition, and it is the first step to realize the principle of the European territoriality and the desired free movement of judicial decisions in criminal matters as well.

Nyomás és kötés készült az OFFICINA PRESS Kft.-ben
6721 Szeged, Vadász u. 2/B 2004-108
Felelős vezető: Kinyik Erika

A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK E SZOROZATBAN ÚJABBAN MEGJELENT KIADVÁNYAI

Tomus LXV.

Tanulmányok Molnár Imre egyetemi tanár 70. születésnapjára (Szeged, 2004)

Szabó Imre: Előszó 5–8. p.

I. rész. TANULMÁNYOK A RÓMAI JOG ÉS AZ ÓKORTÖRTÉNET KÖRÉBŐL

- Fasc. 1. *Babják Ildikó*: A büntető igazságszolgáltatás sajátosságai a germán népek korai szokásjogában (Szeged, 2004) 11–20. p.
- Fasc. 2. *Bajánházy István*: A crimenek Titus Livius művében (Szeged, 2004) 21–37. p.
- Fasc. 3. *Nadja el Beheiri*: A censor tevékenységének büntetőjogi jellege (Szeged, 2004) 39–43. p.
- Fasc. 4. *Benedek Ferenc*: A felbújtó és a bűnsegéd a római büntetőjog forrásaiban (Szeged, 2004) 45–61. p.
- Fasc. 5. *Benke József*: *Emptio spei* (Szeged, 2004) 63–86. p.
- Fasc. 6. *Andreas Bessenyo*: Kauf unbestimmter Mengen von Fungibilien oder Sachgesamtheiten (Kritische Bemerkungen zur romanistischen Lehre vom Kauf zukünftiger Dinge.) (Szeged, 2004) 87–114. p.
- Fasc. 7. *Riccardo Cardilli*: Alcune osservazioni su *leges epiclassiche e interpretatio*: margine di *Impp. Diocl. et Maxim. C. 4, 44, 2 e C. 4, 44, 8* (Szeged, 2004) 115–145. p.
- Fasc. 8. *Roberto Fiori*: Le formule dell'actio iniuriarum (Szeged, 2004) 147–156. p.
- Fasc. 9. *András Földi*: Zur Frage der Passivlegitimation zur actio deposito vel suspenso (Szeged, 2004) 157–170. p.
- Fasc. 10. *Gedeon Magdolna*: A gladiátorviadalmok büntetőjogi szabályai az antik Rómában (Szeged, 2004) 171–182. p.
- Fasc. 11. *Hamza Gábor*: Bizánci és nyugat-európai jogi hagyományok a román magánjog fejlődésében (Szeged, 2004) 183–203. p.
- Fasc. 12. *Jakab Éva*: Periculum és degustatio (Kockázattelepítés a klasszikus római jogban) (Szeged, 2004) 205–225. p.
- Fasc. 13. *Hans-Georg Knothe*: Zur Frage einer Schollenbindung der in Marcianus D. 30, 112 pr. genannten *inquilini* (Szeged, 2004) 227–259. p.
- Fasc. 14. *Maróti Egon*: Rationem putare – Rationem reddere (Szeged, 2004) 261–266. p.
- Fasc. 15. *Orosz P. Gábor*: Analóg esetek a jogos védelem köréből a Digestában és a magyar Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlatában (Szeged, 2004) 267–273. p.
- Fasc. 16. *Péter Orsolya Márta*: Scortum, lupa, meretrix (A prostitúció a klasszikus római jog forrásaiban) (Szeged, 2004) 275–291. p.
- Fasc. 17. *Pókecz Kovács Attila*: Ingyenes és visszerthes letét a római klasszikus jogban (Észrevételek a D. 47. 8. 2. 23 értelmezéséhez) (Szeged, 2004) 293–307. p.
- Fasc. 18. *Sáry Pál*: A bányamunkára ítélés szabályai a császárkori Rómában (Szeged, 2004) 309–332. p.
- Fasc. 19. *P. Szabó Béla*: Lackner Kristóf első nyomtatott jogi munkája (Szeged, 2004) 333–367. p.
- Fasc. 20. *Gerhard Thür*: Athén bírósági szervezete a Kr. e. 4. században (Szeged, 2004) 369–389. p.
- Fasc. 21. *Varga Péter*: A római katonákra vonatkozó telekszerzési, egyesülési és házassági tilalmak a császárkori jogforrásokban (Szeged, 2004) 391–400. p.
- Fasc. 22. *Zoltán Végh*: Cui dens abest... (Bemerkungen zu einem zahnlosen Argument) (Szeged, 2004) 401–412. p.

Fasc. 23. Andreas *Wacke*: Die Zwecke von Buße und Kriminalstrafe nach römischen Rechtsquellen (Szeged, 2004) 413–472. p.

Fasc. 24. *Zlinszky János*: Pólay Elemér és a római jog történetének rejtélyei (Szeged, 2004) 473–478. p.

II. rész. TANULMÁNYOK A JOGTÖRTÉNET, A JOGELMÉLET ÉS A TÉTELES JOG KÖRÉBŐL

Fasc. 25. *Balogh Elemér*: Régi-új jogelvek a reformkori magyar büntetőjogban (Szeged, 2004) 481–489. p.

Fasc. 26. *Besenyi Lajos*: Az öröklési jogunk vitatható kérdései (Szeged, 2004) 491–507. p.

Fasc. 27. *Blazovich László*: Az Andreanum és az erdélyi szászok az etnikai autonómiák rendszerében a középkori Magyarországon (Szeged, 2004) 509–526. p.

Fasc. 28. *László Blutman*: Preliminary references: challenges and legal conditions in Hungarian domestic law (Szeged, 2004) 527–541. p.

Fasc. 29. *Bobvos Pál*: Néhány megjegyzés a hegyközségek köztestületi jellegéről (Szeged, 2004) 543–559. p.

Fasc. 30. *Cséka Ervin*: Új szabályozási elvek, intézmények büntetőeljárás jogunkban (Szeged, 2004) 561–572. p.

Fasc. 31. *Fábián György*: A brit választási rendszer és az európai parlamenti választások (Szeged, 2004) 573–590. p.

Fasc. 32. *József Hajdú*: The individualisation of social security rights in Hungary (Szeged, 2004) 591–615. p.

Fasc. 33. *Homoki-Nagy Mária*: Amiről egy végrendelet mesél (Szeged, 2004) 617–633. p.

Fasc. 34. *Józsa Zoltán*: Konszolidáció vagy fragmentáció? (Szeged, 2004) 635–659. p.

Fasc. 35. *Nagy Ferenc*: Esetek és nézetek a büntetőjogi végszükség köréből (Szeged, 2004) 661–680. p.

Fasc. 36. *Paczolay Péter*: Ókori államszövetségek (Szeged, 2004) 681–699. p.

Fasc. 37. *Papp István Géza*: A „modern klasszicizmus” hagyománya a perbeszédben (Szeged, 2004) 701–714. p.

Fasc. 38. *Béla Pokol*: Contribution to the comparison of the theories of Bourdieu and Luhmann (Szeged, 2004) 715–730. p.

Fasc. 39. *Rakonczai János*: A kartezianizmus és a magyar politikai közgondolkodás (Szeged, 2004) 731–743. p.

Fasc. 40. *Ruszoly József*: Az alkotmánytörténet időszerűsége, 1989/90. („A rendszerváltás foratókönyvé”-hez) (Szeged, 2004) 745–765. p.

Fasc. 41. *Tóth Lajos*: Ingatlan-nyilvántartási jogunk de lege ferenda (Szeged, 2004) 767–784. p.

Fasc. 42. *Veres József*: Közreműködés tárgyú jogviszony – tagsági viszony (Szeged, 2004) 785–799. p.

Fasc. 43. *Zakar András*: A jogi pályák pszichológiai háttere (Szeged, 2004) 801–818. p.

Fasc. 44. *Zámbó Géza*: A hivatásos gyámság bírálata (Szeged, 2004) 819–838. p.

Molnár Imre publikációinak jegyzéke 839–842. p.

Tomus LXVI.

- Fasc. 1. *Bató Szilvia*: A magzatelhajtás Békés vármegye törvényszéke előtt (1790–1847) (Szeged, 2004) 30 p.
- Fasc. 2. *Bezdán Anikó*: Egy új szövetkezeti törvény tervezete (Szeged, 2004) 25 p.
- Fasc. 3. *Bobvos Pál*: A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozása (Szeged, 2004) 25 p.
- Fasc. 4. *Soósné Csikós Szilvia*: A kollektív szerződések lefedettségi rátáját meghatározó tényezők (Szeged, 2004) 53 p.
- Fasc. 5. *Fantoly Zsanett*: A vállalkozások büntetőjogi büntethetősége az angolszász jogrendszerben (Szeged, 2004) 26 p.
- Fasc. 6. *Farkas Csaba*: A közbeszerzésekről szóló törvény margójára (Szeged, 2004) 20 p.
- Fasc. 7. *Görög Márta*: A nem vagyoni kártérítés kiterjesztése az általános személyiségi jog megsértésének eseteire (Szeged, 2004) 33 p.
- Fasc. 8. *Hajdú József*: A szociális segélyezés pénzübeli ellátásai az EU tagállamaiban (Szeged, 2004) 81 p.
- Fasc. 9. *Ödön Harka*: Mergers and Acquisitions. (Theoretical and Practical Aspects) (Szeged, 2004) 17 p.
- Fasc. 10. *Heka László*: A horvátok és az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc (Szeged, 2004) 38 p.
- Fasc. 11. *Horváth Szilvia*: A megújuló energiaforrások támogatása szabályozásának kialakulása az Európai Unióban (Szeged, 2004) 34 p.
- Fasc. 12. *Karsai Krisztina*: Az európai elfogatóparancs és az átadási eljárás (Szeged, 2004) 36 p.
- Fasc. 13. *Kovács Judit*: Tanúvédelem és személyi védelem Magyarországon (Szeged, 2004) 41 p.
- Fasc. 14. *Miklós László*: A környezetvédelmi hatóságokról (Szeged, 2004) 31 p.
- Fasc. 15. *Nagy Tamás*: Az amerikai jogelmélet és intézményrendszerének kapcsolata (Szeged, 2004) 38 p.
- Fasc. 16. *Nótári Tamás – Papp Tekla*: Az együtt elhalás problematikája a történetiség és az új Ptk. koncepciójának tükrében (Szeged, 2004) 24 p.
- Fasc. 17. *Révész Béla*: Az állambiztonsági szervek politológiai kutatásainak kérdéséhez (Szeged, 2004.) 137 p.
- Fasc. 18. *Ruszoly József*: Két adalék az újabb magyar alkotmánytörténelemhez. Az 1849. évi nemzetiségi törvényről és az 1867. évi osztrák–magyar kiegyezésről – a külföldnek is (Szeged, 2004) 44 p.
- Fasc. 19. *Rúzs Molnár Krisztina*: A mediáció rendszertani és elméleti összefüggései, különös tekintettel munkajogi vonatkozásaira (Szeged, 2004) 82 p.
- Fasc. 20. *Csaba Szilovics*: Die Eigenartigkeiten der steuerlichen Rechtsbefolgung (Szeged, 2004) 22 p.
- Fasc. 21. *Szomora Zsolt*: Az anyagi büntetőjog válaszai a szervezett bűnözésre (Európai kitekintés) (Szeged, 2004) 24 p.
- Fasc. 22. *Szondi Ildikó*: A lakáspolitikai aktualitása nemzetközi és történeti szempontok alapján (Szeged, 2004) 22 p.
- Fasc. 23. *Zámbó Géza*: A nevelőszülői és a gyermekotthoni gyámság (Szeged, 2004) 25 p.